

eISSN: 2981-1791

Urban Strategic Thought

<https://ut.journals.ikiu.ac.ir/>

ORIGINAL RESEARCH PAPER

Publisher: Imam Khomeini International University

The Heterogeneous Impact of Environmental Design Components on Happiness in Contrast-ing Urban Contexts (A Comparative Study of Azar and Salarieh Neighborhoods in Qom)¹

Narjes Ghaempanah⁽¹⁾, Mahshid Sehzadeh^{(2)*}, Mohammad Saeid Izadi⁽³⁾

1. Ph.D Candidate in Urban Planning, Faculty of Art & Architecture, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran.

2. Assistant Professor of Urban Planning, Faculty of Art & Architecture, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran.

3. Assistant Professor of Architecture, Faculty of Art & Architecture, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran.

ARTICLE INFO

Received: 08/01/2026

Accepted: 12/06/2026

PP. 173-191

Keywords:

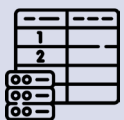
Azar, heterogeneous texture, Salarieh, Shadi, environmental design.

Number of references: 30

Number of figures: 6

Number of tables: 12

Use your device to scan and read the article online

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: This study aims to evaluate the global indicators of a happy city at a neighborhood scale and in the context of two different contexts of Qom city, and to achieve a more accurate understanding of the factors affecting happiness at the neighborhood level. Azar neighborhood was selected as a representative of the historical, central, and traditional (old and dense) context, and Salarieh neighborhood was selected as a representative of the semi-old, luxurious, and affluent context.

The Purpose of the Research: The main goal is to reveal how the structural differences between these two contexts lead to different prioritization of environmental design components in explaining happiness. This understanding can help urban policymakers to formulate design interventions in a context-specific manner and tailored to the vital needs of each neighborhood, rather than in the same prescriptions.

Methodology: The main research instrument was a researcher-made questionnaire consisting of a demographic section and 30 items for ten research components (each component has 3 questions) with a 5-point Likert scale. The internal reliability of the questionnaire was measured using Cronbach's alpha coefficient. In order to identify the underlying structure of urban design components, exploratory factor analysis with Varimax rotation was used. Spearman's correlation test was also used to determine the intensity and direction of the relationship between the components and the happiness index. To identify the contribution of each component in explaining happiness, multivariate regression was performed separately for each neighborhood. In addition, descriptive statistics and bar charts were used to analyze demographic patterns and the distribution of happiness in the sample.

Introduction of the scope of the research: In this study, two neighborhoods in the city of Qom were selected as case studies to compare the impact of urban design components on happiness in two historical and dense contexts (Azar) and an intermediate context (Salarieh). Azar neighborhood, with a population of 12,926 according to the latest official census in 2016, is one of the oldest and most ancient urban textures in Qom and one of the initial nuclei of the city's formation. This neighborhood has a dense, complex, and historical texture, and its social structure is influenced by old neighborhood relations, face-to-face interactions, and traditional social participation. The age of the buildings, narrower passages, and organic structure place this neighborhood in the group of worn-out but socially active physical textures. Factor analysis data also

shows that in this neighborhood, components such as social relations, neighborhood support, and The sense of belonging plays a more prominent role in shaping the main structures. The Salarieh neighborhood, with a population of 12,977 according to the latest census in 2016, is one of the urban textures with excellent socio-economic and physical indicators, developed and middle-aged in Qom, whose physical structure is formed based on formal planning and has spatial order, regular street layout, higher quality of furniture, proper access and desirable urban infrastructure. The presence of green spaces, proper furniture, higher security, which are reflected in the results of the factor analysis of this sharp neighborhood, has made Salarieh an example of established urban textures with higher physical quality.

Findings and Discussion: In order to examine the relationship between urban design components and the level of citizens' sense of happiness, Spearman's non-parametric correlation test was used. Based on the first column, the priority and strength of the relationship of the components with happiness in Azar neighborhood are as follows: The component of third place and happy spaces with a coefficient of 0/627 has a very strong and direct relationship with happiness in the neighborhood. The component of functional diversity and neighborhood services with a coefficient of 0/607 is in second place, and the components of social interaction and citizen participation, walking and cycling capability, security and safety, identity and sense of belonging to the neighborhood, presence, quality of green space, and aesthetics are in the next ranks, respectively. Although all components have a significant relationship, the component of "mobility, transportation, and access" with a coefficient of 0.304 has the weakest relationship with happiness. Based on the results of the Spearman test in the Salarieh neighborhood, the strongest factors associated with happiness are the third place component with a correlation coefficient of 0/766, the functional diversity component with a coefficient of 0/675, and the presence and social interaction component, both with a coefficient of 0/637. These three factors are more social and experience-oriented; that is, the happiness of Salarieh residents is most influenced by the "quality of relationships, communal spaces, and everyday facilities." Factors such as mobility and accessibility, environmental perception, and sense of belonging had a moderate impact, and components such as walkability with a coefficient of 0/414 and security and safety with a coefficient of 0/373 are in the lowest rankings of impact.

Conclusion: The explained variance in Salarieh is higher than in Azar, which means that in the affluent neighborhood, the mental clustering of residents is more coherent and has more explanatory power, and the components are perceived more separately and separately by Salarieh residents, and each one forms an independent structure. In Azar, strong social capital and the antiquity of the context have led to the integration of social and perceptual components into the primary factors. As a result, in Azar, the focus is on the integration and combination of physical and social components, and in Salarieh, the focus is on the separation and separation of physical and social components and the emphasis on individual comfort. In Azar, happiness is rooted in the survival of the community and the compensation of biological needs. In Salarieh, happiness is rooted in the quality of leisure spaces and the management of factors that disrupt individual comfort. The main priority in Salarieh is the construction of high-quality entertainment venues (such as galleries) that suit the tastes of the affluent class. In the historical context of Azar, the component of "third place and happy spaces" ($r=0/627$) plays a decisive role. This means that happiness in Azar is "point-based" and "localized" and is reproduced in local hangouts, mosques, and markets. The components of walkability ($r=0/504$) and functional diversity ($r=0/607$) are in the next ranks. The most interesting finding is the very low correlation of the component of mobility, transportation, and access ($r=0/304$), which indicates the dominance of the organic and pedestrian structure of the traditional context; in fact, the happiness of native residents of Azar has the least dependence on cars and highway access and is rooted in the "collective memories" and "human scale" of the neighborhood. In Salarieh, happiness is tied to "third place and happy spaces," which has the strongest correlation among all components with a coefficient ($r=0/766$). Unlike Azar neighborhood, the third place here is modern and hedonistic in nature and includes leisure spaces, cafes, restaurants, and shopping centers with high visual quality. High coefficient of diversity Functionality and services ($r=0/675$) explain the fact that happiness in this context arises from "diversity of choice" and "environmental well-being". The key and thought-provoking point in this neighborhood is the low coefficient of security and safety ($r=0/373$). Analysis of this finding shows that security in Salarieh is not a matter of "fear of

crime”; rather, the results of the research indicate a conflict between the leisure and residential functions of the neighborhood. Activities such as “driving around” cars in the late hours of the night, which is defined as a type of street entertainment for groups of young people, have led to deprivation of comfort, noise pollution, and disruption of the psychological security of local residents. The explained variance in Salarieh is higher than in Azar, which means that in this neighborhood, the mental clustering of residents is more coherent and has greater explanatory power, and the components are perceived more separately and separately by Salarieh residents, each forming an independent construct. In Azar, strong social capital and the antiquity of the context lead to the integration of social and perceptual components into primary factors. In Azar, the focus is on the integration and combination of physical and social components, and in Salarieh, the focus is on the separation and separation of physical and social components and the emphasis on individual comfort. The answer to the third question, “How do the physical, social, and structural differences of the two neighborhoods lead to different patterns of happiness formation among residents?” is obtained by comparing the weighted hierarchy of components, i.e., the results of the multivariate regression analysis with the physical and social characteristics of each neighborhood. The difference in the beta coefficients in the regression, which indicate the final weight of the components, stems directly from the structural contrast between the two neighborhoods: the preservation of tradition and community in Azar, versus the emphasis on individual well-being and comfort in Salarieh. In the Azar neighborhood, which has high social capital and a long history of residence, happiness is primarily a social and compensatory phenomenon: 1- Absolute priority: social interaction and participation (beta coefficient 0/259); due to the consolidation of relationships and the importance of neighborhood ties in the traditional context, preserving and strengthening this social network is considered the most important source of happiness and has a higher weight than other factors. Second priority: Green space quality (beta coefficient 0/207); Due to the severe physical density, wear and tear, and lack of open space per capita in this central context, residents have given high weight to the green space component. This component is not a luxury factor, but a vital biological and psychological need to reduce stress caused by density. 3- Third priority: Presence and dynamism (beta coefficient 0/204); The dynamism of space in Azar stems from the continuity of daily activities and functions (such as access to traditional services). This day-to-day life directly contributes to perceived security and quality of life. 4- Low priority: Mobility and access (beta coefficient 0/188); Due to the central location of the neighborhood and the abundance of services, the mobility and access component is a saturated need and has the lowest impact on happy explanation. In the Salarieh neighborhood, which has high economic capital, happiness is a recreational and managerial phenomenon: 1- Absolute priority: third place and happy spaces (beta coefficient 0/212); due to the emphasis on privacy and the lack of deep social networks, happiness is provided through high-quality and selective recreational spaces (such as cafes, luxury restaurants). These hangout spaces satisfy the need for controlled interactions. Priority 2: Mobility and accessibility (beta coefficient 0/204); This component acts as a structural problem in Salarieh. Its high weight is due to the need to manage environmental disturbances (such as traffic and nighttime congestion caused by youth carpooling) that disrupt the comfort and tranquility of affluent residents. 3- Priority 3: Functional diversity and social interaction (beta coefficient 0/185); Salarieh residents seek specialized, quality, and diverse services. These services act as a platform for dedicated social interactions (not unwanted interactions) and contribute to the visual quality of the neighborhood. Low priority: Security and safety (beta coefficient 0/167); Security has the lowest weight after green space, because the main concern of residents is not criminal insecurity, but personal comfort. The lack of comfort from disturbing factors reduces satisfaction more than security. Consequently, in Azar, happiness is rooted in the survival of the community and the compensation of biological needs. In Salarieh, happiness is rooted in the quality of leisure spaces and the management of factors that disrupt individual comfort. Priority Suggestions for Azar Neighborhood: 1- Based on the main priority of the social interaction and presence component, the operational suggestion for this neighborhood is to strengthen traditional gathering points: preserving and recreating traditional bazaar rows and open spaces (such as Husseiniyehs and squares) as formal and informal places of interaction and participation. 2- Considering the second priority, which is the component of green space quality, investing in the quality of vertical and micro green space is important to compensate for the stress of density. 3- The third priority in this neighborhood is environmental perception and aesthetics, which confirms the necessity of organizing the appearance and landscape; defining an integrated lighting pattern, installing urban furniture in harmony with the texture, and eliminating visual disturbances. Priority suggestions for the Salarieh neighborhood: 1- Based on the main priority of the third place component and happy spaces, creating specialized hangout spaces: building high-quality

recreational places (such as galleries) that suit the tastes of the affluent class is important.

2- Considering the second priority, which is the mobility, transportation, and access component, managing unwanted traffic: developing plans to limit vehicle traffic at night on completely residential axes of the neighborhood is important to reduce noise, traffic, and perceived insecurity and improve pedestrian safety.

3- The third priority in this neighborhood is functional diversity and social interaction, which requires strengthening local centers: creating and supporting small community centers (such as libraries, cultural complexes) to create opportunities for social interaction with high choice and control, instead of unwanted street interactions.

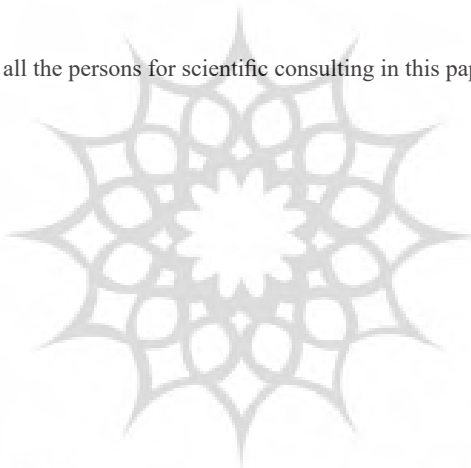
Funding: There is no funding support.

Authors' Contribution: First author: Conceptualization, Data curation, Formal analysis, Investigation, Methodology, Software, Visualization, Writing – original draft, Writing – review and editing.

Second author and Third author: Project administration, Supervision, – review and editing.

Conflict of Interest: Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments: We are grateful to all the persons for scientific consulting in this paper.

Highlight

- Innovation in Contextualization: A pioneering comparative and simultaneous analysis of the structure of happiness in two heterogeneous urban contexts.
- Explanation of Social Capital: Proving the role of neighborhood interactions in traditional contexts as a buffer against physical defects and a major source of residents' happiness.
- Changing the Design Paradigm: Moving from general patterns to context-based policymaking based on socio-economic contrasts and the different needs of residential groups.

This paper is an open access and licenced under the [Creative Commons CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) licence.

©2025, UST. All rights reserved.

Cite this article: Ghaempanah, N., Sehzadeh, M., Izadi, M.S. (2026). The heterogeneous impact of environmental design components on happiness in contrasting urban contexts (A comparative study of Azar and Salarieh neighborhoods in Qom). *Urban Strategic Thought*, 4(1(7)), 173-191.

<https://doi.org/10.30479/ust.2026.23212.1251>

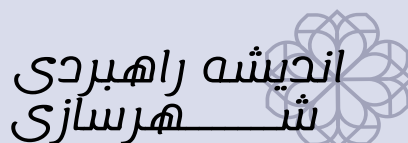

https://ut.journals.ikiu.ac.ir/article_4194.html

*. Corresponding Author (Email: m.sehzadeh@basu.ac.ir) / (Phone: +989126057853)

1. This article is taken from the doctoral thesis of the first author with the title "Analyzing and elucidating the concept of happiness in the city through prioritizing urban design components in a comparative study of heterogeneous neighborhoods in the city of Qom" which was guided by the second and third author and has been defended at the University of Bu-Ali Sina in Hamadan.

شاپای الکترونیکی: ۲۹۸۱-۱۷۹۱

ناشر: دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)

مقاله علمی-پژوهشی

تاثیر ناهمگون مولفه‌های طراحی محیطی بر شادی در بافت‌های متضاد شهری (مطالعه تطبیقی محلات آذر و سالاریه قم)^۱نرجس قائم پناه^(۱)، مهشید صبحی‌زاده^{(۲)*}، محمدسعید ایزدی^(۳)

- ۱- پژوهشگر دکتری شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران.
 ۲- استادیار گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران.
 ۳- استادیار گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران.

اطلاعات مقاله	چکیده فارسی	Simple English Abstract
دریافت: ۱۴۰۴/۱۰/۱۸ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۳/۲۲ صص: ۱۹۱-۱۷۳ واژگان کلیدی: آذر، بافت ناهمگون، سالاریه، شادی، طراحی محیطی تعداد منابع: ۳۰ تعداد اشکال: ۶ تعداد جداول: ۱۲	مقدمه: شادی شهری از شاخص‌های کلیدی کیفیت زندگی است. عمده مطالعات انجام شده در زمینه شهر شاد در داخل کشور، بررسی شاخص‌های شهر شاد در فضاهای عمومی مانند بوستان‌ها، میادین و یا پیاده‌راه‌ها بوده است و تا به حال از منظر و نگاه محلیت به این موضوع پرداخته نشده است. به منظور پرکردن شکاف مذکور در تحقیقات داخلی، پژوهشگر قصد دارد تا شاخص‌های مهم شهر شاد در ادبیات جهانی را در مقیاس محله‌ای و بافت داخلی به واسطه دو محله مختلف و متمایز در شهر قم بسنجد. هدف پژوهش: پژوهش حاضر با هدف تحلیل تطبیقی اثرگذاری مولفه‌های طراحی شهری موثر بر شادی ساکنان، دو محله ناهمگون شهر قم: آذر (بافت تاریخی-سنتی با سرمایه اجتماعی بالا) و سالاریه (بافت میانی با سرمایه اقتصادی بالا) را مورد بررسی قرار می‌دهد. روش‌شناسی: روش تحقیق کاربردی و از نوع توصیفی-تحلیلی است که با رویکرد پیمایشی انجام شد. حجم نمونه مورد نیاز براساس فرمول کوکران برای هر محله ۳۷۴ نمونه بود که در این تحقیق، با هدف افزایش دقت تحلیل‌های آماری، حجم نمونه بیش از میزان محاسبه شده گردآوری شد. پایایی ابزار با آلفای کرونباخ تایید شد و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون‌های همبستگی، تحلیل عاملی اکتشافی و رگرسیون چندگانه در نرم افزار اسپاس/اس صورت گرفت. یافته‌ها و بحث: یافته‌ها نشان داد که در محله آذر، تعامل اجتماعی و مشارکت و کیفیت فضای سبز، بالاترین تاثیر را بر شادی دارند و تحلیل عاملی، یک ساختار ذهنی یکپارچه با محوریت سرمایه اجتماعی و پویایی جمعی را آشکار کرد. در محله سالاریه، مولفه مکان سوم و فضاهای شادی‌آفرین و	Introduction: Urban happiness is one of the key indicators of quality of life. Most studies conducted in the field of happy cities in the country have examined the indicators of happy cities in public spaces such as parks, squares, etc., and this issue has not been addressed from the perspective of locality. In order to fill the aforementioned gap in domestic research, the researcher intends to measure the important indicators of happy cities in the global literature at the neighborhood scale and in the domestic context by two different and distinct neighborhoods in the city of Qom. Research Objective: The present study aims to comparative analyze the impact of urban design components on residents' happiness, examining two heterogeneous neighborhoods in Qom city; Azar (historical-traditional texture with high social capital) and Salarieh (intermediate texture with high economic capital). Methodology: The research method is applied and descriptive-analytical, conducted with a survey approach. The required sample size based on the Cochran formula for each neighborhood was 374 samples, which in this study, in order to increase the accuracy of statistical analyses, the sample size was collected in excess of the calculated amount. The reliability of the instrument was confirmed with Cronbach's alpha, and data analysis was performed using correlation tests, exploratory factor analysis, and multiple regression in SPSS software. Findings and Discussion: The findings showed that in Azar neighborhood, the components of social interaction and participation and green space quality have the highest impact on happiness. Factor analysis in Azar revealed an integrated mental structure centered on

Simple English Abstract	چکیده فارسی	اطلاعات مقاله
social capital and collective dynamics. In contrast, in Salarieh neighborhood, the components of third place and happy spaces and mobility and access management were the most important predictors of happiness. Conclusion: The results indicate that happiness in the traditional context of Azar is achieved through strengthening neighborhood networks and meeting biological needs in a dense environment; however, in Salarieh, happiness depends on the quality of specialized recreational spaces and controlling factors that disrupt individual comfort. This contrast indicates that urban design should avoid writing a single prescription and focus on human-centeredness and social regeneration in historical and traditional contexts, and on the development of high-quality third places and management of exogenous recreational traffic in intermediate contexts.	مدیریت تحرک و دسترسی مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های شادی بودند. نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش حاکی از آن است که شادی در محله آذر، از طریق تقویت شبکه‌های همسایگی و تامین نیازهای زیستی در محیط متراکم حاصل می‌شود؛ اما در محله سالاریه، شادی وابسته به کیفیت فضاهای تفریحی تخصصی و کنترل عوامل مختل‌کننده آسایش فردی است. این تضاد نشان می‌دهد که طراحی شهری باید از نسخه‌نویسی واحد پرهیز کرده و در بافت‌های تاریخی و سنتی بر انسان محوری و بازآفرینی اجتماعی و در بافت‌های میانی بر توسعه مکان‌های سوم باکیفیت و مدیریت ترافیک تفریحی برون‌زا متمرکز گردد.	 با استفاده از دستگاه خود رمزینه را جهت مطالعه مقاله اسکن فرمایید.

نکات برجسته:

- نوآوری در بسترسنجی: پیشگامی در تحلیل تطبیقی و همزمان ساختار شادی در دو بافت شهری ناهمگون.
- تبیین سرمایه اجتماعی: اثبات نقش تعاملات محله‌ای در بافت سنتی به عنوان ضربه‌گیر نقاب‌های کالبدی و منبع اصلی شادی ساکنان.
- تغییر پارادایم طراحی: گذار از الگوهای عمومی به سیاست‌گذاری بافت محور بر پایه تضادهای اجتماعی-اقتصادی و نیازهای متفاوت گروه‌های سکونت.

ارجاع به این مقاله: قائم پناه، نرجس، صحرزاده، مهشید، ایزدی، محمدسعید. (۱۴۰۴). تاثیر ناهمگون مولفه‌های طراحی محیطی بر شادی در بافت‌های متضاد شهری (مطالعه تطبیقی محلات آذر و سالاریه قم). *اندیشه راهبردی شهرسازی*، ۴(۱۱۷)، ۱۹۱-۱۷۳.

 <https://doi.org/10.30479/ust.2026.23212.1251>

این مقاله به صورت دسترسی باز و با مجوز Creative Commons CC BY-NC 4.0 قابل استفاده است.
©2025, UST. All rights reserved.

 OPEN ACCESS

* نویسنده مسئول (رایانامه: m.sehizadeh@basu.ac.ir) / (تلفن: ۰۹۱۲۶۰۵۷۸۵۳)

۱. این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده نخست اول با عنوان «واکاوی و تبیین مفهوم شادی در شهر با ترجیح مولفه‌های طراحی شهری در بررسی تطبیقی محله‌های ناهمگون شهر قم» است که با راهنمایی نویسنده دوم و سوم در دانشگاه بوعلی سینا همدان دفاع شده است.

۱- مقدمه و بیان مسئله

شهرها به عنوان بستری پیچیده از روابط کالبدی، کارکردی و اجتماعی، تاثیر تعیین‌کننده‌ای بر رفاه و احساس رضایت شهروندان دارند (Poortinga & Mouratidis, 2020: 204). در دهه‌های اخیر پژوهش‌ها نشان داده‌اند که ویژگی‌های محیط‌ساختی مانند دسترسی به فضای سبز، کیفیت فضاهای عمومی، دسترسی به خدمات و ویژگی‌های ذهنی- ادراکی مانند ادراک کیفیت محیط و رضایت از امکانات، هر دو با سطح شادی و رفاه ساکنان ارتباط معنادار دارند (Bakker et al., 2020: 153; Herrmann, 2017: 1). با این حال الگوی این ارتباط در بافت‌های شهری متضاد، پیچیده و ناهمگون است و نیازمند تحلیل تطبیقی است. با نگاهی به پژوهش‌های داخلی درباره شهر شاد می‌توان دریافت که تمرکز اصلی آن‌ها عمدتاً بر سنجش شاخص‌های شادی در فضاهای عمومی نظیر بوستان‌ها، میادین و پیاده‌راه‌ها بوده و کمتر از منظر محلیت و تفاوت‌های درون بافتی به این موضوع پرداخته شده است. این خلا موجب می‌شود شناخت ما از سازوکارهای شادی در مقیاس واقعی زندگی روزمره یعنی محله ناکافی بماند. از این‌رو، این پژوهش بر آن است تا با اتکا بر شاخص‌های معتبر جهانی شهر شاد، آن‌ها را در مقیاس محله‌ای و در بستر دو بافت متفاوت شهر قم ارزیابی کرده و به درکی دقیق‌تر از عوامل اثرگذار بر شادی در سطح محله دست یابد. محله آذر به عنوان نماینده بافت تاریخی، و سنتی (قدیمی و متراکم با سرمایه انسانی بالا) و محله سالاریه نماینده بافت محلات میانی (با سرمایه اقتصادی بالا و مرفه‌نشین) انتخاب شده‌اند. هدف اصلی پژوهش، تبیین این موضوع است که تفاوت‌های کالبدی، اجتماعی و اقتصادی دو محله مذکور، چگونه بر الگوی تعاملات روزمره، ادراک محیط و در نهایت بر وزن و اهمیت مولفه‌های طراحی محیطی در پیش‌بینی شادی ساکنان اثر می‌گذارند. این پژوهش در تلاش است تا نشان دهد که رابطه‌ای دوسویه میان ساختار فضایی محله و رفتارهای اجتماعی وجود دارد و این تعامل، به اولویت‌بندی متفاوت مولفه‌های موثر بر شادی در هر بافت منجر خواهد شد. این درک می‌تواند به سیاست‌گذاران شهری کمک کند تا مداخلات طراحی را به جای نسخه‌های یکسان، به صورت بافت‌محور و متناسب با نیازهای حیاتی هر محله تدوین نمایند. این مقایسه امکان می‌دهد تا مشخص شود که ۱- میزان و قدرت همبستگی

مولفه‌های طراحی محیطی با شادی، در بافت تاریخی آذر و بافت میانی سالاریه چگونه تفاوت می‌کند؟ ۲- وزن و اهمیت مولفه‌های موثر بر شادی در دو بافت چه تفاوتی دارد؟ ۳- تفاوت‌های کالبدی، اجتماعی و ساختاری دو محله چگونه به الگوهای متفاوتی از شکل‌گیری شادی در میان ساکنان منجر می‌شود؟

۲- پیشینه پژوهش

مطالعات پیشین در سطح بین‌المللی و داخلی، به صورت دو محور اصلی به بررسی موضوع پرداخته‌اند که به این شرح دسته‌بندی می‌شوند: ۱- پژوهش‌های مرتبط با تاثیر طراحی شهری بر شادی و رفاه ذهنی؛ این دسته از تحقیقات، به طور مستقیم به نقش مولفه‌های محیط ساخته شده در ارتقاء شادی ساکنان پرداخته‌اند مانند؛ نقش فضاهای سبز و دسترسی؛ گلد برگ و همکارانش در مطالعه‌ای نشان دادند که کیفیت و دسترسی به فضاهای سبز شهری قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده رفاه ذهنی در مناطق متراکم است، به ویژه از طریق کاهش استرس و افزایش فرصت‌های فعالیت بدنی (Goldberg et al., 2012: 127). نقش کیفیت بصری و تعلق مکانی؛ در پژوهشی دیگر قائم‌پناه و همکارانش در بررسی شهر قم نشان دادند که کیفیت‌های بصری در محیط و زیبایی منظر و جداره‌های شهری یکی از عوامل اساسی در تصویر ذهنی مثبت اهالی نسبت به محله است (Ghaempanah et al., 2023: 26). قابلیت پیاده‌روی و تعاملات؛ آرامپاتزی و همکارانش نیز با استفاده از داده‌های کلان‌شهرهای آسیایی، تاکید کردند که قابلیت پیاده‌روی نه تنها با سلامت فیزیکی، بلکه با افزایش تعاملات اجتماعی و حس امنیت، به صورت غیرمستقیم بر شادی تاثیر می‌گذارد (Arampatzi et al., 2018: 99). امنیت و آرامش؛ هلوئل و همکارانش در پژوهشی جدید، مولفه امنیت و ایمنی ادراک شده را در زمان پاندمی به عنوان یک عامل بهداشتی در طراحی شهری معرفی کردند؛ به طوری که فقدان آن، به سرعت سطح رضایت از محله را کاهش می‌دهد (Helliwell et al., 2022: 58). سرمایه اجتماعی؛ در سطح داخلی، نادری‌کیا و خلیجی نشان دادند که در محلات ایرانی، مولفه‌هایی نظیر حس تعلق و مشارکت اجتماعی، از مولفه‌های کالبدی مانند زیرساخت، در تبیین حس رضایت ساکنان اهمیت بالاتری دارند (Naderikia & KHaliji, 2022: 79).

۲- پژوهش‌های مرتبط با مطالعات تطبیقی و بافت محور؛ این دسته از تحقیقات، اهمیت بررسی تأثیرات محیطی را در بستر ویژگی‌های خاص کالبدی و اجتماعی تایید می‌کنند، مانند: تفاوت در ساختار نیازها: یوچی‌دا و اوی‌شی در مطالعه تطبیقی بین بافت‌های جدید و قدیمی در چین، به این نتیجه رسیدند که در بافت‌های قدیمی، تقاضا برای بهبود محیط زیست و زیرساخت‌های پایه (رفع کمبودها) اولویت دارد؛ در حالی که در بافت‌های جدید، تقاضا برای کیفیت زیبایی‌شناسی و هویت بخشی (ارتقاء سطح) مهم‌تر است (Uchida & Oishi, 2016: 125). نقش ساختار اجتماعی: دهقان و همکارانش در مطالعه‌ای داخلی، به وضوح نشان دادند که رابطه بین رضایت از محله و شاخص‌های کالبدی، در محله‌های با سرمایه اجتماعی بالا، ضعیف‌تر است؛ زیرا کیفیت بالای روابط انسانی، می‌تواند نقایص کالبدی را جبران کند (Dehghan et al., 2025: 50). بافت شهری با شاخص‌های اجتماعی- اقتصادی و کالبدی ممتاز، در مقابل بافت سنتی: آیوما در بررسی مناطق شهری طبقاتی، بیان کرد که در محلات مرفه (مشابه سالاریه)، شاخص‌هایی مانند حفظ حریم خصوصی، آسایش و کیفیت بصری، نقش مهم‌تری در رضایت از محیط دارند تا فضاهای عمومی و تعاملات ناخواسته. این در تضاد مستقیم با بافت‌های سنتی (مشابه آذر) است که در آن، فضای عمومی، عامل زندگی محسوب می‌شود. بررسی پیشینه نشان می‌دهد که رابطه بین طراحی محیطی و شادی، رابطه‌ای خطی و جهان شمول نیست. تحقیقات بر لزوم استفاده از رویکرد تطبیقی تاکید دارند، نه صرفاً به منظور نشان دادن تفاوت در اولویت‌ها، بلکه برای آشکارسازی این که آیا سازوکار اثرگذاری مولفه‌های طراحی شهری و شادی در بافت‌های دارای مزیت اجتماعی (آذر) و بافت‌های برخوردار از مزیت اقتصادی- کالبدی (سالاریه) از نظر شدت، جهت و ساختار متفاوت است یا خیر.

۳- ادبیات و مبانی نظری پژوهش

در دنیای شهری جدید، شهروندان دیگر بازیگرانی منفعل نیستند، بلکه عاملان شناختی و فعالی هستند که تصمیمات، اولویت‌ها و رفتارهایشان بر شهرهای فعلی و آینده تأثیر می‌گذارد و توجه به شادی در محیط زندگی یکی از ویژگی‌های مهم در پایداری شهرها است (Kourtiti, 2021: 191). اما شادی مفهومی مهم و مبهم است؛ این

ابهام نه تنها از تفاوت‌های فردی و فرهنگی ناشی می‌شود، بلکه از آن‌رو است که شادی واجد ابعاد متنوع و چند سطحی شامل مولفه‌های روان‌شناختی، اجتماعی، محیطی و فلسفی است. هرچند که شادی واجد ابعاد چندسطحی و مفهوم گسترده‌ای است؛ اما این پژوهش در پی سنجش تمامی ابعاد روان‌شناختی یا فلسفی آن نیست، بلکه بر شادی ادراک شده در ارتباط با محیط سکونت تمرکز دارد. تا به امروز بیشتر تلاش‌های انجام شده در زمینه شادی در شهرها بیشتر شامل استفاده از رویکردهای عینی برای تحقیقات در مورد کیفیت زندگی و رفاه بوده است، که به موجب آن تحقیقاتی در ارتباط با عوامل محیطی، اجتماعی و فیزیکی، انجام شده و معیارهایی از این جنس برای رفاه انسان‌ها تعیین شده است. ارزیابی و ادراک شهروندان از محیط ساخته شده شهرشان یا جنبه‌های مکان، توانایی لذت بردن از زندگی و دستیابی به نیازهای روزانه را تسهیل می‌کند. این معیارهای مکانی ممکن است نه تنها کلیدی برای درک شادی، بلکه موجب سلامت روانی و سایر عوامل مرتبط با کیفیت زندگی گردند (Mouratidis, 2021: 115). در ادبیات رفاه ذهنی، سنجش خودگزارشی شهروندان، یکی از معتبرترین روش‌های اندازه‌گیری تجربه زیسته و ارزیابی فردی از کیفیت زندگی محسوب می‌شود. در این پژوهش شادی به مثابه یک سازه ادراکی- زمینه‌مند تعریف شده است، نه یک وضعیت وجودی مطلق؛ از این رو سنجش آن از طریق ابزارهای خودگزارشی با رویکرد مطالعات رفاه ذهنی همسو است.

با توجه به مباحث مطرح شده بدیهی است که شادی تنها به مقایسه ذهنی بستگی ندارد، بلکه بر کیفیت‌های واقعی زندگی نیز متکی است. در مطالعات کیفیت زندگی، دو رویکرد عینی و ذهنی وجود دارد (Lee et al., 2018: 10) و گسترده‌ترین تمایز در بررسی کیفیت زندگی و تأثیر آن بر شادمانی جامعه، تمایز میان این دو بعد است. بنابراین می‌توان شاخص‌های شهر شاد را در دو دسته تقسیم‌بندی کرد: عواملی که به بررسی شاخص‌های عینی مانند مولفه‌های طراحی، بصری، کالبدی و ... می‌پردازند؛ و عواملی که شاخص‌های ذهنی مانند سرزندگی، احساس شادمانی، پویایی و ... را مطالعه می‌کنند. این دو دسته شاخص در مطالعات مرتبط با شادی و سرزندگی شهری مکمل یکدیگرند و باید در ارتباط با یکدیگر به کار روند. شادی عینی شامل رویکردهای روانشناختی است که به دنبال

تعریف بهزیستی روانی است و این موضوع در دهه اخیر در توسعه‌های شهری مورد توجه واقع شده است. به طور کلی مطالعات پایه این حوزه نشان از تعامل عوامل ذهنی و عینی در رسیدن به شادمانی دارد (Frey & Stutzer, 2012: 659). تجربیات جهانی نشان می‌دهد که محرک‌های کالبدی فضای شهری عاملی کلیدی در شادمانی بوده و از طریق ایجاد فضاهایی با نشاط و سرزنده می‌توان زمینه‌ساز شادی شهروندان در مقیاسی فراتر از فضاهای عمومی و در نتیجه ارتقای سلامت روان شهروندان شد. در حقیقت می‌توان گفت رابطه دو طرفه‌ای میان شادی و ابعاد عینی و ذهنی در فضاهای شهری وجود داشته که تقویت یکی به دیگری کمک کرده و هر کدام شاخصه‌ای بر دیگری هستند. مبحث شادی با آثار فیلسوفان انگلیسی به نام جرمی بنتام^۱ در سال ۱۷۸۹ و جان استورات میل^۲ در سال ۱۸۶۱ دچار تغییر مهمی شد و همین امر موجب گشت تا در سال ۱۷۸۹ مجلس ملی فرانسه اعلامیه حقوق انسان و شهروند را تصویب کند، که بر شادی به عنوان یک حق اساسی بشر و هدف جهانی اشاره دارد. در قرن بیستم، تمرکز بر شادی وارد حوزه علوم اجتماعی و روان‌شناسی شد. افرادی مانند دینر^۳، کانمن^۴ و سلیگمن^۵ با معرفی مفاهیمی چون بهزیستی ذهنی و روان‌شناسی مثبت‌گرا، شادی را به صورت علمی و قابل سنجش وارد ادبیات توسعه فردی و اجتماعی کردند (Seligman, 2011: 21; Layard, 2005: 32). امروزه مفهوم شادی به عنوان یکی از مولفه‌های کلیدی توسعه پایدار و کیفیت زندگی به شمار می‌رود. مولفه‌های کالبدی و اقتصادی از جمله شاخص‌های اساسی در ایجاد مولفه شادی بشمار می‌روند (Mirzaei & zangiabadi, 2020: 24). ورود شاخص‌هایی مانند شاخص جهانی شادی و شاخص زندگی بهتر گواهی بر اهمیت فزاینده این مقوله در سطح برنامه ریزی شهری، اجتماعی و اقتصادی است.

نظریه شهر شاد از چارلز مونتگومری^۶؛ این نظریه بیان می‌کند که طراحی شهری انسان محور، شبکه حمل و نقل پیاده‌محور و فضاهای عمومی دعوت‌کننده، محرک‌های اصلی شادی پایدار در بافت شهری هستند (Carlsen & Leknes, 2022: 64). نظریه سرمایه اجتماعی از پاتنام^۷؛ او تاکید دارد که ارتباطات محلی، تعامل چهره به چهره و اعتماد میان همسایگان منجر به حس خوش‌بینی، تعلق و شادی اجتماعی می‌شود (Putnam, 2000: 88). نظریه رضایت از مکان: بر ادراک فرد از کیفیت محیط، زیبایی،

امنیت و دسترسی تمرکز دارد و پیوند مستقیمی با شاخص‌های شادی ذهنی دارد (Sirgy & Cornwell, 2002: 79). نظریه تعلق مکانی: از سه بعد عاطفی، شناختی و رفتاری به پیوند انسان با فضا می‌پردازد. هرچه حس تعلق به مکان قوی‌تر، میزان شادی نیز بیشتر است (Scannell & Gifford, 2010: 1). نظریه فضاهای سوم از اولدنبرگ^۸؛ این نظریه به نقش فضاهای غیررسمی مانند کافه‌ها، میدانچه‌ها، و پارک‌های محله‌ای در خلق شادی، هویت جمعی و پویایی اجتماعی تاکید دارد (Oldenburg, 1999: 93). نظریه فضاهای عمومی فعال از ویلیام وایت^۹ و یان گل^{۱۰}: بر اساس مشاهدات میدانی، فضاهایی که حضور پذیر، خوانا، امن، متنوع و پویا هستند، بیشترین نقش را در شادی اجتماعی دارند (Szoltysek & Twarog, 2018: 40). نظریه عدالت فضایی: که بر برابری در توزیع خدمات شهری، فضاهای سبز و کیفیت محیطی در همه محله‌ها تاکید می‌کند (Soja, 2010: 361; Fainstein, 2014: 1). بر اساس نظریه‌های بین رشته‌ای شادی شهری، شادی نتیجه برهم کنش سه نظام اصلی است: ۱- طراحی فضا ۲- تجربه ادراکی محیط ۳- کنش اجتماعی در مقیاس محله (Khaleghi, 2018: 91; Florida et al., 2013: 613). بنابراین چارچوب نظری تحقیق، با توجه به نظریه‌های مهم شادی و محیط شهری ذکر شده و با تکیه بر این سه نظام، مجموعه‌ای از مولفه‌های طراحی شهری موثر بر شادی (متغیر وابسته) را صورت‌بندی می‌کند که همگی در چارچوب تعامل سه گانه «کالبد- اجتماع- ادراک» عمل می‌کنند. این مولفه‌ها نه به صورت مجزا، بلکه در یک سیستم یکپارچه بر شادی تاثیر می‌گذارند. این شاخص‌ها از ابعاد گوناگون به تحلیل کیفیت فضا، درک محیطی و تجربه اجتماعی شهروندان در دو محله ناهمگون شهر قم می‌پردازند.

جدول ۱. سه لایه تاثیرگذاری ۱۰ مولفه طراحی شهری منتخب در پژوهش

سطح تاثیر	متغیرهای مرتبط	نقش در شادی
لایه کالبدی (عینی)	تحرك/دسترسی، امنیت و ایمنی، فضای سبز، قلبیت پیاده‌روی، تنوع عملکردی	ایجاد بستر فیزیکی برای فعالیت‌های شادی آفرین (امنیت حرکتی، دسترسی به طبیعت، خدمات)
لایه اجتماعی (تعاملی)	تعاملات اجتماعی مشارکت، مکان سوم، حضورپذیری	تقویت روابط انسانی و کاهش انزوای اجتماعی (سرمایه اجتماعی)

شهری و تاثیر آنها در متغیر وابسته (شادی) تنظیم شده است. در شکل ۲ این ده مولفه به همراه گویه‌های مرتبط با آنها که هر کدام به عنوان یک سوال در پرسشنامه مطرح شده‌اند، مشاهده می‌شود. در این مدل، فرض بر آن است که هر یک از مولفه‌ها به صورت مستقیم بر متغیر وابسته تاثیرگذارند و هیچ متغیر میانجی یا تعدیل‌گری در ساختار نظری لحاظ نشده است.

شکل ۱. چارچوب نظری تحقیق

۴- روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر رویکرد، کمی است. روش گردآوری داده‌ها، پیمایشی و مبتنی بر ابزار پرسشنامه است. این تحقیق یک مطالعه تطبیقی-تحلیلی است که به دنبال مقایسه و تبیین الگوی تاثیرگذاری مولفه‌های طراحی شهری بر متغیر وابسته شادی در دو بافت شهری ناهمگون انجام شده است. جامعه آماری پژوهش، شامل کلیه ساکنان دو محله باجک دوم و پردیسان در شهر قم است.

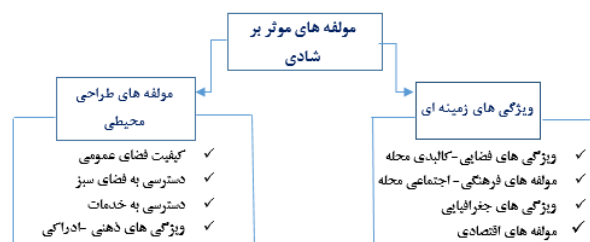
حجم نمونه مورد نیاز براساس فرمول کوکران برای هر محله ۳۷۴ نمونه بود که در این تحقیق، با هدف افزایش دقت تحلیل‌های آماری، حجم نمونه بیش از میزان محاسبه شده (۴۰۰) نمونه برای هر محله گردآوری شد. زیرا در مطالعات مقایسه‌ای در محیط‌های شهری، داشتن حجم نمونه بالاتر می‌تواند تحلیل‌های چندمتغیره، تحلیل عاملی و بررسی روابط میان شاخص‌های مختلف طراحی شهری و شادی را با اطمینان و دقت بیشتری امکان‌پذیر سازد (Vaus, 2014: 1).

سطح تاثیر	متغیرهای مرتبط	نقش در شادی
لایه ادراکی (ذهنی)	زیبایی‌شناسی، احساس تعلق	شکل‌دهی به تصویر ذهنی مثبت از محله (هویت، غرور محله‌ای)

در جدول ۱ لایه‌های اثرگذاری ۱۰ مولفه منتخب مشاهده می‌شود. پویایی ارتباط این متغیرها دارای اثر ضربداری است: برای مثال، امنیت (کالبدی) تنها با وجود حضورپذیری (اجتماعی) و زیبایی‌شناسی (ادراکی) به شادی منجر می‌شود.

حلقه‌های بازخوردی؛ بهبود پیاده‌روی — افزایش تعاملات — تقویت احساس تعلق — تمایل به حضور بیشتر — شادی
فضای سبز باکیفیت — کاهش استرس — افزایش مشارکت اجتماعی — شادی

نکته کلیدی پژوهش چنین است که شادی شهری در این چارچوب، حاصل هم‌پوشانی بهینه متغیرهاست، نه جمع جبری آنها. برای مثال: یک محله با فضای سبز عالی اما ناامن (اختلال در ترکیب کالبدی-اجتماعی) شادی را کاهش می‌دهد. طراحی زیبا بدون فضاهای تعاملی (ضعف در پیوند ادراکی-اجتماعی) تاثیر محدودی دارد. پیچیدگی نظری مطرح شده، در قالب مدل چندمتغیره مورد آزمون قرار گرفته است؛ به گونه‌ای که اثر هر مولفه در حضور سایر متغیرها سنجیده شد. بدین‌ترتیب، نقش امنیت، تعامل اجتماعی یا زیبایی‌شناسی نه به صورت منفرد، بلکه در چارچوب همزمانی آنها در مدل رگرسیونی تحلیل شد و میزان تغییر در قدرت پیش‌بینی شادی در حضور متغیرهای دیگر بررسی گردید. طراحی شهری زمانی شادی آفرین است که بین متغیرها در مقیاس محله (نه تگ بعدی) مدیریت شود.

شکل ۲. مسیر انتخاب مولفه‌های موثر بر شادی در پژوهش

بر اساس مرور نظریات موجود و سوالات تحقیق، مدل نظری پژوهش حاضر در قالب ۱۰ مولفه اصلی طراحی

کالبدی فرسوده اما اجتماعی فعال قرار می‌دهد. داده‌های تحلیل عاملی نیز نشان می‌دهد که در این محله، مولفه‌هایی مانند روابط اجتماعی، حمایت همسایگی و حس تعلق نقش پررنگ‌تری در شکل‌دهی به سازه‌های اصلی دارند. محله سالاریه با ۱۲۹۷۷ نفر جمعیت طبق آخرین سرشماری در سال ۱۳۹۵، یکی از بافت‌های شهری با شاخص‌های اجتماعی-اقتصادی و کالبدی ممتاز، توسعه یافته و میان سال شهری در قم است که ساختار کالبدی آن براساس برنامه ریزی رسمی شکل گرفته و از نظم فضایی، خیابان-بندی منظم، کیفیت بالاتر مبلمان، دسترسی مناسب و وجود زیرساخت‌های شهری مطلوب برخوردار است. وجود فضاهای سبز، مبلمان مناسب، امنیت بالاتر که در نتایج تحلیل عاملی این محله تیز منعکس است، سالاریه را به نمونه‌ای از بافت‌های شهری تثبیت شده با کیفیت کالبدی بالاتر تبدیل کرده است. در جدول ۲، مهم‌ترین کاربری‌های شاخص در دو محله مورد بررسی قرار گرفته است.

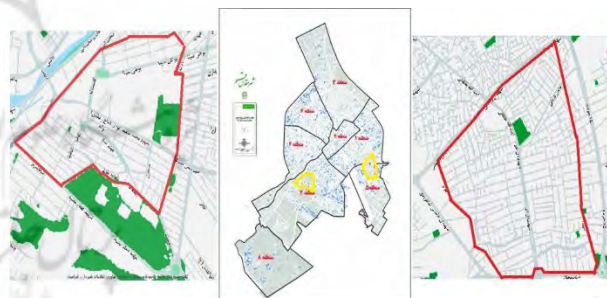
جدول ۲. مقایسه کاربری‌های شاخص در دو محله مورد بررسی

طبقه بندی	عنوان	فراوانی		طبقه بندی	عنوان	فراوانی	
		آذر	سالاریه			آذر	سالاریه
آموزشگاه	دبستان	۱۴	۱۲	تجاری-خدماتی	رستوران، فست‌فود	۱۹	۱۵
	دبیرستان	۵	۱۸		فروشگاه زنجیره‌ای	۲	۱
	آموزشگاه	۵	۳	تجاری-فرهنگی	گیم نت	۴	۳
فرهنگی	کتابخانه	۲	۳	تجاری-خدماتی	بانک	۱۲	۶

روش نمونه‌گیری مورد استفاده، ترکیبی از نمونه‌گیری خوشه‌ای و نمونه‌گیری تصادفی ساده است. ابزار اصلی پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته مشتمل بر بخش دموگرافیک و ۳۰ گویه برای ده مولفه تحقیق (سهم هر مولفه سه سوال) با طیف لیکرت پنج درجه‌ای بوده است. پایایی داخلی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ سنجیده شد. به منظور شناسایی ساختار زیرین مولفه‌های طراحی شهری، تحلیل عاملی اکتشافی با روش چرخش واریماکس به کار گرفته شد. همچنین برای تعیین شدت و جهت رابطه میان مولفه‌ها و شاخص شادی از آزمون همبستگی اسپیرمن استفاده گردید. برای شناسایی سهم هر مولفه در تبیین شادی، رگرسیون چندمتغیره به صورت جداگانه برای هر محله اجرا شد. افزون بر این، از آمارهای توصیفی و نمودار میله‌ای برای تحلیل الگوهای دموگرافیک و توزیع شادی در نمونه استفاده شد.

۵- شناخت محدوده مورد پژوهش

در این مطالعه، دو محله از شهر قم به عنوان نمونه‌های موردی انتخاب شدند تا تاثیرگذاری مولفه‌های طراحی شهری بر شادی را دو بافت تاریخی و متراکم (آذر) و بافت میانی (سالاریه) مقایسه شود.

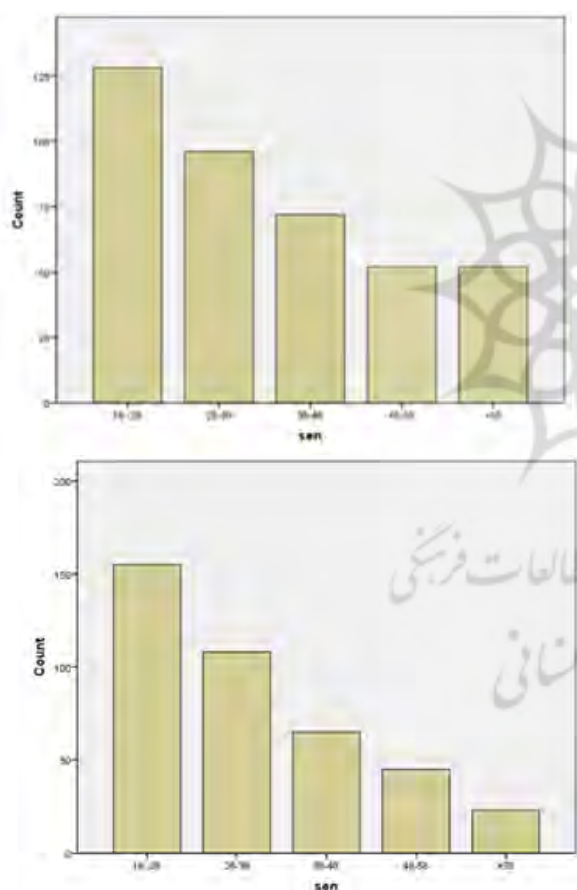
شکل ۳. معرفی محدوده مطالعاتی: محله آذر (تصویر سمت راست) و محله سالاریه (تصویر سمت چپ)

محله آذر با ۱۲۹۲۶ نفر جمعیت طبق آخرین سرشماری رسمی در سال ۱۳۹۵، از کهن‌ترین و قدیمی‌ترین بافت‌های شهری قم و از هسته‌های اولیه شکل‌گیری شهر است. این محله دارای بافتی فشرده، پیچیده و تاریخ‌مند است و ساختار اجتماعی آن از روابط همسایگی قدیمی، تعاملات چهره به چهره و مشارکت اجتماعی سنتی تاثیر گرفته است. قدمت بالای ساخت و سازها، گذرهای باریک‌تر و ساختار ارگانیک، این محله را در گروه بافت‌های

جدول ۳. مقدار آلفای کرونباخ

آمار پایایی محله آذر		آمار پایایی محله سالاریه	
تعداد آیت‌ها	آلفای کرونباخ	تعداد آیت‌ها	آلفای کرونباخ
۱۰	۰/۶۹۵	۱۰	۰/۷۷۳

با مشاهده جدول ۳، نتایج حاصل از تحلیل پایایی به استناد از معیارهای استاندارد آماری، می‌توان نتیجه گرفت که پرسشنامه در هر دو محله از همسانی درونی مطلوبی برخوردار بوده و ابزاری معتبر و قابل اتکا برای جمع‌آوری داده‌ها در دو محله محسوب می‌شود.

شکل ۴. نمودار میله‌ای متغیر دموگرافیک سن در آذر (بالا) و سالاریه (پایین)

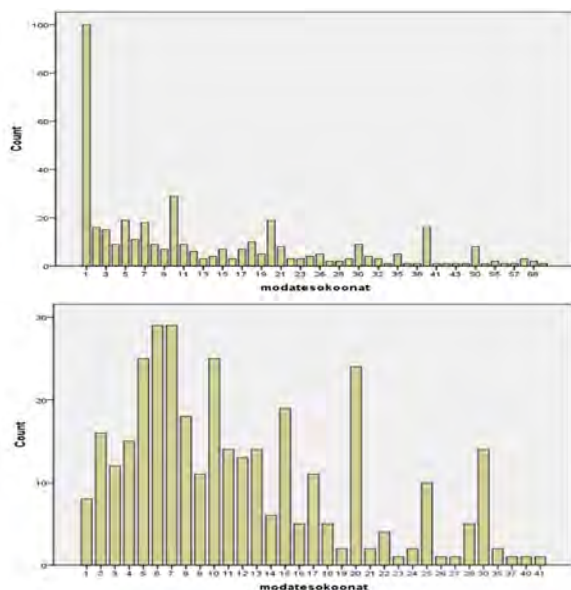
توزیع فراوانی پاسخ‌دهندگان محله آذر، غلبه جمعیت جوان و بزرگسال جوان را در نمونه آماری تایید می‌کند و بیانگر اهمیت و سهم بالای قشر جوان در جامعه مورد مطالعه است که می‌تواند تاثیر مهمی بر ادراک مولفه‌های

طبقه بندی	عنوان	فراوانی		طبقه بندی	عنوان	فراوانی	
		آذر	سالاریه			آذر	سالاریه
بهداشتی - درمانی	مجمع فرهنگی	۰	۱	فضای سبز	عابرانک	۱۷	۱۴
	درمانگاه	۲	۲		بوستان محلی	۳	۵
	داروخانه	۹	۱۰		بوستان منطقه ای	۰	۱
	آزمایشگاه	۲	۲	ورزشی	باشگاه ورزشی	۷	۸
تجاری - خدماتی	بیمارستان	۱	۱	حمل و نقل شهری	ایستگاه اتوبوس	۱۳	۰
	نانوایی	۱۷	۶		کافی نت	۶	۱
	کافی شاپ، آبنمونه	۱۳	۱۷	مذهبی	مسجد	۱۸	۴

۶- یافته‌های پژوهش و بحث

منظور ارزیابی اعتبار درونی و انسجام ابزار پژوهش، پس از گردآوری داده‌ها در دو محله، پایایی پرسشنامه از طریق محاسبه ضریب آلفای کرونباخ مورد سنجش قرار گرفت.

این دو گروه بخش اعظم حجم نمونه را تشکیل می‌دهند.

شکل ۶. نمودار میله‌ای متغیر مدت سکونت در آذر (بالا) و سالاریه (پایین)

هدف این نمودار مشخص کردن پایداری جمعیت نمونه در دو محله است. توزیع مدت سکونت در محله آذر، الگوی غیرمتمرکزی را نشان می‌دهد؛ با بالاترین فراوانی در میله ۱ سال زندگی و همچنین وجود تعداد قابل توجهی از پاسخ‌دهندگان با سابقه طولانی تر از ۱۵ سال زندگی. وجود سهم بالا از ساکنان با سابقه طولانی در یک بافت تاریخی نشان‌دهنده وجود هویت و حس تعلق محلی قوی است. این موضوع به طور مستقیم به عنوان یک عامل قوی در تحلیل عاملی این محله نیز استخراج شد. وجود ساکنان قدیمی، پشتوانه قوی برای پایداری و ثبات اجتماعی محله فراهم می‌کند. مدت سکونت پاسخ‌دهندگان در محله سالاریه نیز دارای پراکندگی گسترده از ۱ سال تا ۴۱ سال است؛ اما توزیع آن کاملاً نامتوازن بوده و چند الگوی مهم از داده‌ها قابل استخراج است. بیشترین فراوانی مربوط به دوره‌های سکونت ۲ تا ۷ سال است. که نشان می‌دهد سالاریه در دهه اخیر محله‌ای با جذب ساکنان جدید بوده است. این فراوانی نشان دهنده افزایش ساخت‌وساز جدید، ورود خانواده‌های جوان، جابه‌جایی‌های اخیر درون شهری و جذابیت اقتصادی یا کالبدی محله برای سکونت در سال‌های اخیر است. اما با توجه به اینکه ترکیب سنی پاسخ‌دهندگان در محله به طور غالب شامل گروه‌های ۱۸ تا ۳۸ سال است، کم‌بودن تعداد ساکنان با سابقه سکونت بلندمدت قابل توجیه است. افراد

شادی (مانند حضورپذیری و پویایی) بگذارد، در محله سالاریه نیز اکثریت قاطع پاسخ‌دهندگان، در رده سنی جوانان قرار دارند. با افزایش سن، فراوانی پاسخ‌دهندگان به طور ثابتی کاهش می‌یابد. این توزیع نامتوازن نشان می‌دهد که دیدگاه‌های جوانان، تاثیر بیشتری بر نتایج کلی تحقیق در محله سالاریه خواهد داشت.

شکل ۵. نمودار میله‌ای متغیر دموگرافیک میزان تحصیلات در آذر (بالا) و سالاریه (پایین)

بالاترین فراوانی پاسخ‌دهندگان در محله آذر متعلق به گروه دارای مدرک دیپلم یا کمتر با فراوانی حدود ۲۲۰ نفر است. توزیع این نمودار در آذر به شدت نامتوازن بوده و در سطوح تحصیلات تکمیلی کمترین فراوانی مشاهده می‌شود. این توزیع، یک ویژگی کلیدی از جامعه ساکن در بافت تاریخی آذر را نشان می‌دهد که عمدتاً شامل افراد با تحصیلات دیپلم و یا کمتر است. این موضوع می‌تواند در تفسیر ادراک محیطی و زیبایی‌شناسی تاثیر بگذارد؛ زیرا ممکن است اولویت‌های پاسخ‌دهندگان بیشتر معطوف به نیازهای اساسی عملکردی و کالبدی قرار گیرد تا مفاهیم انتزاعی‌تر شهری. مشاهدات در محله سالاریه حاکی از تمرکز پاسخ‌دهندگان بر دو مقطع دیپلم و لیسانس است.

در این گروه‌های سنی به طور معمول در مرحله استقرار اولیه زندگی مستقل و آغاز چرخه سکونتی هستند و از نظر الگوهای تحرک مکانی، سابقه سکونت کوتاه‌تری دارند. بنابراین، فراوانی اندک در بازه‌های بالاتر از ۱۵ سال را می‌توان ناشی از جوان بودن ساختار جمعیتی محله دانست؛ نه صرفاً ویژگی‌های کالبدی و یا اجتماعی سالاریه.

جدول ۴. مقایسه ضرایب همبستگی اسپیرمن میان مولفه‌های طراحی شهری و شادی در دو محله مورد بررسی

آزمون اسپیرمن	آذر	
	شادی	سالاریه
شادی	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰
احساس تعلق و رضایت از محله	۰/۴۸۷	۰/۵۰۹
حضورپذیری و بویایی فضا	۰/۴۶۹	۰/۶۳۷
مکان سوم و فضاهای شادی‌آفرین	۰/۶۲۷	۰/۷۶۶
ادراک محیطی و زیبایی‌شناسی	۰/۴۱۱	۰/۵۶۳
تنوع عملکردی و خدمات محله‌ای	۰/۶۰۷	۰/۶۷۵
تعامل اجتماعی و مشارکت شهروندی	۰/۵۶۵	۰/۶۳۷
قابلیت پیاده روی و دوچرخه سواری	۰/۵۰۴	۰/۴۱۴
کیفیت محیط زیست و فضای سبز	۰/۴۱۸	۰/۴۴۴
امنیت و ایمنی محله	۰/۴۹۵	۰/۳۷۳
تحرک، حمل و نقل و دسترسی	۰/۳۰۴	۰/۵۹۲

تنوع عملکردی با ضریب ۰/۶۷۵ و مولفه حضورپذیری و تعامل اجتماعی هر دو با ضریب ۰/۶۳۷ هستند. این سه عامل بیشتر اجتماعی و تجربه محور هستند؛ یعنی شادی ساکنان سالاریه بیش از هر چیز تحت تاثیر کیفیت روابط، فضاهای جمعی و امکانات روزمره قرار دارد. عواملی چون مولفه‌های تحرک و دسترسی، ادراک محیطی و احساس تعلق تاثیر متوسطی داشتند و مولفه‌هایی چون قابلیت پیاده روی با ضریب ۰/۴۱۴ و امنیت و ایمنی با ضریب ۰/۳۷۳ در پایین‌ترین رتبه‌های تاثیرگذاری قرار دارند. این یافته‌ها نشان می‌دهد که در سالاریه، عوامل اجتماعی، تعاملات و تنوع عملکردی نقش کلیدی‌تری نسبت به عوامل کالبدی صرف دارند.

جدول ۵. تحلیل عاملی چرخش یافته برای محله آذر

	مولفه							
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
تحرک	۰/۴۸	-۰/۱۳۲	-۰/۱۶۲	۰/۰۱۳	-۰/۰۳۳	۰/۷۶۸	۰/۰۰۷	۰/۰۵۳
تحرک	۰/۱۳۹	-۰/۰۴۹	۰/۰۱۴	-۰/۱۹۴	-۰/۰۲۳	۰/۷۴۴	-۰/۰۳۳	-۰/۱۴۴
امنیت	-۰/۱۶۵	۰/۳۱۰	۰/۴۶۵	۰/۱۴۳	۰/۱۰۰	۰/۱۴۹	۰/۰۹۱	-۰/۰۹۸
کیفیت محیط	-۰/۰۶۸	۰/۶۱۸	۰/۱۱۳	۰/۲۲۹	۰/۳۷۷	-۰/۰۴۶	-۰/۱۷۲	۰/۰۵۳
کیفیت محیط	-۰/۰۲۹	۰/۷۷۶	-۰/۰۱۹	۰/۰۹۵	۰/۰۷۷	-۰/۰۳۳	۰/۰۰۵	۰/۱۳۹
کیفیت محیط	-۰/۰۴۴	۰/۶۹۵	۰/۱۶۵	۰/۰۷۰	۰/۱۴۴	-۰/۱۸۴	۰/۰۴۵	-۰/۱۱۸
قابل پیاده روی	-۰/۰۹۹	۰/۳۸۳	۰/۱۸۷	-۰/۰۱۳	۰/۳۸۵	-۰/۳۹۴	۰/۳۲۶	-۰/۰۰۹

جدول ۴ به مقایسه اولویت و قدرت رابطه مولفه‌ها (ضریب I) با شادی در دو محله مورد پژوهش می‌پردازد. همان‌طور که مشاهده می‌شود، در محله آذر مولفه مکان سوم و فضاهای شادی‌آفرین با ضریب ۰/۶۲۷ رابطه بسیار قوی و مستقیم با شادی در محله دارد. مولفه تنوع عملکردی و خدمات محله‌ای با ضریب ۰/۶۰۷ در رتبه دوم، و به ترتیب مولفه‌های تعامل اجتماعی و مشارکت شهروندی، قابلیت پیاده‌روی و دوچرخه سواری، امنیت و ایمنی، هویت و حس تعلق به محله، حضورپذیری، کیفیت فضای سبز و زیبایی‌شناسی در رتبه‌های بعدی قرار دارند. اگرچه تمامی مولفه‌ها رابطه معناداری دارند، اما مولفه تحرک، حمل و نقل و دسترسی با ضریب ۰/۳۰۴، ضعیف‌ترین رابطه را با شادی دارد. در محله سالاریه، قوی‌ترین عوامل مرتبط با شادی به ترتیب مولفه مکان سوم با ضریب همبستگی ۰/۷۶۶، مولفه

	مؤلفه									
	تفاعل اجتماعي	قابليت پياده	امنيت	امنيت	تفاعل اجتماعي	قابليت پياده روي	تنوع عملکردي	تنوع عملکردي	تنوع عملکردي	ادراك محيطي
۱	۰/۴۷۲	۰/۰۸۲	۰/۰۱۹	۰/۲۹۴	۰/۴۰۸	۰/۵۷۵	۰/۰۵۶	۰/۲۸۹	۰/۱۶۰	-۰/۱۳۳
۲	۰/۲۹۳	۰/۲۷۱	۰/۰۱۷	۰/۱۰۰	۰/۰۳۰	-۰/۰۲۵	۰/۲۶۳	۰/۱۴۵	۰/۰۳۳	۰/۱۳۸
۳	۰/۲۳۶	-۰/۰۰۳	۰/۱۷۶	-۰/۲۱۵	-۰/۰۰۵	-۰/۰۳۶	۰/۰۹۸	۰/۶۸۱	۰/۷۷۲	۰/۰۱۵
۴	۰/۱۸۳	۰/۲۲۴	۰/۰۵۳	۰/۰۴۴	-۰/۲۰۶	-۰/۰۰۱	-۰/۰۹۰	۰/۰۶۴	۰/۰۴۲	۰/۵۰۳
۵	۰/۰۴۳	۰/۲۸۲	۰/۱۲۵	۰/۶۳۱	۰/۲۰۶	-۰/۱۸۶	۰/۶۹۲	-۰/۰۲۰	-۰/۰۳۰	۰/۴۶۵
۶	۰/۳۲۰	-۰/۲۱۷	-۰/۰۲۹	۰/۰۲۴	۰/۱۰۳	-۰/۱۱۸	-۰/۰۷۵	۰/۱۱۴	۰/۰۰۴	-۰/۰۸۷
۷	۰/۱۸۲	۰/۰۶۳	۰/۰۷۱	۰/۰۵۳	۰/۴۸۰	۰/۳۹۰	۰/۰۰۹	-۰/۰۳۶	-۰/۰۴۷	-۰/۰۱۲
۸	-۰/۰۳۰	۰/۳۲۶	۰/۸۲۴	۰/۱۸۵	۰/۱۲۰	۰/۳۱۶	-۰/۰۲۰	۰/۰۹۰	۰/۱۰۴	۰/۰۹۹

	مؤلفه									
	ادراك محيطي	مکان سوم	مکان سوم	تفاعل اجتماعي	مکان سوم	حضور پذيري	حضور پذيري	حضور پذيري	حسن تعلق	حسن تعلق
۱	-۰/۱۲۱	-۰/۱۲۰	۰/۲۰۸	۰/۶۶۸	۰/۶۶۴	۰/۵۲۷	۰/۵۰۵	۰/۶۲۱	۰/۵۶۴	۰/۲۸۸
۲	۰/۲۰۵	۰/۳۷۰	۰/۱۵۹	۰/۰۷۷	۰/۰۸۳	-۰/۱۶۹	-۰/۱۹۰	-۰/۲۹۷	-۰/۱۱۲	۰/۰۶۸
۳	۰/۱۷۶	۰/۳۴۵	۰/۱۵۱	-۰/۰۴۲	۰/۰۱۷	۰/۳۶۴	۰/۲۱۸	۰/۰۰۸	۰/۱۶۴	۰/۰۲۵
۴	۰/۳۷۴	۰/۲۱۶	۰/۳۸۶	۰/۱۸۹	-۰/۱۱۶	۰/۰۶۳	۰/۱۴۲	-۰/۰۷۲	۰/۱۸۰	-۰/۱۹۳
۵	۰/۳۹۰	۰/۲۷۳	۰/۱۰۷	-۰/۱۹۶	۰/۰۰۸	۰/۲۲۶	۰/۱۶۰	۰/۰۲۷	۰/۲۴۲	۰/۰۰۶
۶	-۰/۱۱۶	-۰/۰۰۸	-۰/۱۶۴	۰/۲۰۳	۰/۰۳۶	-۰/۱۸۰	۰/۰۷۶	۰/۰۷۴	۰/۰۱۱	۰/۰۲۶
۷	۰/۰۴۷	۰/۲۵۵	۰/۴۴۹	-۰/۱۱۰	۰/۰۳۴	۰/۰۱۲	-۰/۲۷۴	۰/۰۶۴	۰/۱۰۸	-۰/۷۵۱
۸	۰/۰۰۲	۰/۰۱۷	-۰/۳۸۴	-۰/۱۲۷	۰/۱۱۱	۰/۰۳۰	-۰/۱۴۶	۰/۰۵۲	-۰/۲۱۴	-۰/۰۵۸

تفسیر جدول تحلیل عاملی چرخش یافته در جدول ۶، نشان می‌دهد که عامل اول (سرزندگی و تعامل اجتماعی) قوی‌ترین عامل است و بالاترین مقدار ویژه را دارد، که بیانگر محوریت بعد اجتماعی- فرهنگی در درک شادی شهری ساکنان محله آذر است. به عبارت دیگر، درک شادی در این محله بیشتر از هرچیز به تعامل، حضورپذیری و روابط انسانی گره خورده است (Gehl, 2011: 115; Montgomery, 2013: 152). عوامل دوم تا چهارم جنبه‌های کالبدی و زیبایی‌شناختی فضا را پوشش داده و در مجموع نشان می‌دهند که شادی شهری ترکیبی از کیفیت محیط، نظم کالبدی و ادراک بصری است. عوامل پنجم تا هشتم جنبه‌های ایمنی، خدماتی و حمایتی محله را نشان می‌دهند که اگرچه واریانس کمتری را تبیین می‌کنند، اما نقش مکمل و تقویت‌کننده در تجربه شادی شهری دارند. این عوامل با ترکیب ویژگی‌های اجتماعی، کالبدی و ادراکی فضا، بیانگر درک یکپارچه‌ای از کیفیت زندگی شهری هستند. مقایسه این عوامل با مدل نظری تحقیق نشان داد که بخش عمده مولفه‌های نظری با داده‌های تجربی مطابقت دارند و تنها در برخی موارد (مانند مکان سوم یا زیبایی‌شناسی) هم‌پوشانی مفهومی مشاهده می‌شود. در واقع پرسشنامه طراحی شده توانسته است ابعاد اجتماعی، کالبدی و ادراکی شادی شهری را به طور معتبر و چندبعدی بازنمایی کند.

جدول ۷. تحلیل عاملی چرخش یافته محله سالاریه

	مولفه								
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
حمل و نقل	۰/۲۲۱	۰/۱۲۳	۰/۰۸۸	۰/۰۳۰	۰/۸۲۸	۰/۰۲۱	۰/۱۱۵	۰/۰۳۶	۰/۰۷۸
حمل و نقل	۰/۲۴۷	۰/۱۳۷	۰/۰۲۸	۰/۰۲۹	۰/۷۹۸	۰/۰۱۱	۰/۰۱۲	۰/۱۴۸	۰/۰۰۸
امنیت	۰/۰۰۵	۰/۰۱۹	۰/۱۷۱	۰/۰۷۴	۰/۲۳۶	۰/۶۹۵	۰/۰۵۹	۰/۰۶۸	۰/۰۹۰
کیفیت محیط	۰/۰۱۲	۰/۰۹۵	۰/۰۶۷	۰/۰۴۲	۰/۱۲۳	۰/۷۵۷	۰/۰۴۸	۰/۲۱۴	۰/۰۵۰
کیفیت محیط	۰/۰۱۷	۰/۱۵۱	۰/۰۷۳	۰/۰۸۱	۰/۱۸۸	۰/۶۶۰	۰/۰۴۶	۰/۳۵۶	۰/۰۳۰
کیفیت محیط	۰/۴۸۷	۰/۳۳۸	۰/۱۳۵	۰/۰۸۱	۰/۰۵۱	۰/۲۷۴	۰/۰۱۱	۰/۱۵۹	۰/۲۳۳

	مولفه							
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
تحرك	۰/۰۵۰	۰/۰۲۹	۰/۰۶۷	۰/۰۶۱	۰/۰۷۰	۰/۰۲۱	۰/۰۱۹	۰/۰۶۴
ادراک محیطی	۰/۱۴۱	۰/۱۸۹	۰/۰۳۱	۰/۵۷۰	۰/۰۵۰	۰/۰۳۰	۰/۰۰۴	۰/۰۵۸

در جدول ۵ با عنوان تحلیل عاملی چرخش یافته در محله آذر، هشت عامل اصلی استخراج شده است که در مجموع حدود ۵۴٪ از واریانس کل داده‌ها را تبیین کردند.

جدول ۶. تفسیر جدول تحلیل عاملی چرخش یافته محله آذر

عامل	گویه‌های دارای بار عاملی بالا	ارتباط با مولفه‌های نظری تحقیق
عامل اول	میزان روابط اجتماعی همسایگان، امنیت دوچرخه سواری و بازی کودکان، میزان مشارکت اهالی، وجود حال و هوای شادی در محله، پویایی محله، حضورپذیری بزرگسالان و کودکان، میزان رضایت از محله	ترکیبی از مولفه‌های تعامل اجتماعی و مشارکت شهروندی، حضورپذیری و پویایی فضا و بخشی از احساس تعلق
عامل دوم	میزان روشنایی فضای سبز، رضایت از کیفیت فضای سبز، رضایت از تعداد و کیفیت مبلمان شهری	منطبق بر مولفه کیفیت محیط زیست و فضای سبز
عامل سوم	روشنایی معابر، تامین مایحتاج روزانه در محله، تنوع مغازه‌ها	هم‌پوشانی مولفه تحرک، حمل و نقل و دسترسی با مولفه تنوع عملکردی و خدمات محله‌ای
عامل چهارم	زیبایی نما، حس تعلق، پاکیزگی، رضایت از حمل و نقل عمومی	هم‌پوشانی مولفه ادراک محیطی و زیبایی‌شناسی با احساس تعلق و هم‌چنین مولفه حمل و نقل عمومی
عامل پنجم	امنیت بانوان، امکانات بازی و سرگرمی کودکان در محله	مرتبط با مولفه‌های امنیت و ایمنی شهری و مولفه وجود فضاهای شادی آفرین
عامل ششم	میزان ترافیک وسایل نقلیه، وجود جای پارک مناسب	زیرمجموعه‌ای از مولفه تحرک، حمل و نقل و دسترسی
عامل هفتم	میزان حمایت همسایگی در زمان مشکلات، وجود فضای پاتوق مانند	برآمده از مولفه‌های تعامل اجتماعی و مکان سوم
عامل هشتم	امنیت شبانه	همسو با مولفه امنیت و ایمنی شهری

	مولفه							
	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲
احساس تعلق	۰/۶۹۹	۰/۰۶۹	۰/۰۳۴	۰/۱۰۴	۰/۰۴۱	۰/۱۸۸	۰/۰۹۳	۰/۱۶۰
حمل و نقل	۰/۱۰۷	۰/۳۳۷	۰/۰۹۹	۰/۰۷۴	۰/۱۹۵	۰/۱۴۰	۰/۳۱۲	۰/۲۷۵
ادراک محیطی	۰/۱۴۴	۰/۳۳۶	۰/۰۷۹	۰/۱۷۱	۰/۰۵۲	۰/۱۱۹	۰/۴۹۶	۰/۱۹۱

جدول ۸. تفسیر جدول تحلیل عاملی چرخش یافته محله

سالاریه

عامل	گویه‌های دارای بارعاملی بالا	ارتباط با مولفه‌های نظری تحقیق
عامل اول	رضایت از تعداد و کیفیت مبلمان شهری، قابلیت پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری، میزان راحتی سالمندان و معلولین، امنیت بازی و دوچرخه‌سواری کودک به تنهایی، وجود امکانات بازی و سرگرمی کودک در محله، حضورپذیری کودکان، رضایت از تعداد و کیفیت حمل و نقل عمومی	ترکیبی از مولفه‌های قابلیت پیاده روی و دوچرخه سواری، امنیت و ایمنی، تحرک و دسترسی، حضورپذیری
عامل دوم	کیفیت آسفالت معابر و جدول کشی، وجود مکان زیبا و دنج، وجود فضای پاتوق مانند	ترکیبی از مولفه‌های ادراک محیطی و زیبایی شناسی، مکان سوم
عامل سوم	تامین مایحتاج روزانه، تنوع مغازه‌ها، پویایی و سرزندگی محله، حضورپذیری بزرگسالان، پاکیزگی محله	ادغام مولفه‌های تنوع عملکردی، کیفیت محیط زیست و حضورپذیری
عامل چهارم	میزان تعامل اجتماعی، میزان حمایت همسایگی زمان مشکلات، میزان مشارکت اهالی، وجود حال و هوای شادی در محله	مولفه تعامل اجتماعی به شکل خالص خود استخراج شده
عامل پنجم	میزان ترافیک وسایل نقلیه، مشکل پیدا کردن جای پارک خودرو	جنبه منفی و مزاحم مولفه تحرک و دسترسی
عامل ششم	میزان روشنایی معابر، روشنایی فضای سبز، رضایتمندی از تعداد و کیفیت فضای سبز	ادغام مولفه‌های امنیت و ایمنی و کیفیت محیط زیست
عامل هفتم	امنیت در ساعات کم رفت و آمد شب، امنیت بانوان	مولفه امنیت و ایمنی اما در جنبه‌های حساس و پنهان تر
عامل هشتم	حس رضایت از محله	مولفه احساس تعلق و رضایت از محله
عامل نهم	زیبایی نما، حس تعلق	مولفه ادراک محیطی و احساس تعلق

	مولفه							
	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲
قابل پیاده‌روی	۰/۳۵۳	۰/۰۸۴	۰/۰۵۳	۰/۲۴۲	۰/۴۸۶	۰/۱۷۹	۰/۳۴۲	۰/۰۵۵
تعامل اجتماعی	۰/۳۴۸	۰/۰۴۱	۰/۱۴۹	۰/۵۷۱	۰/۰۹۳	۰/۱۸۶	۰/۰۰۶	۰/۲۴۹
قابل پیاده‌روی	۰/۴۴۶	۰/۳۹۹	۰/۰۶۵	۰/۰۶۴	۰/۱۰۱	۰/۰۴۰	۰/۳۶۷	۰/۲۱۱
امنیت	۰/۰۲۲	۰/۱۱۵	۰/۰۷۲	۰/۰۴۸	۰/۰۹۳	۰/۰۴۳	۰/۸۲۳	۰/۰۳۱
امنیت	۰/۱۱۴	۰/۲۸۱	۰/۰۵۹	۰/۰۱۱	۰/۰۰۳	۰/۱۵۱	۰/۶۳۶	۰/۱۳۷
تعامل اجتماعی	۰/۲۷۳	۰/۰۲۷	۰/۰۱۱	۰/۵۴۲	۰/۲۰۶	۰/۱۱۹	۰/۳۵۴	۰/۰۵۷
قابل پیاده‌روی	۰/۵۸۵	۰/۰۲۰	۰/۰۲۸	۰/۰۱۵	۰/۱۸۲	۰/۱۲۷	۰/۱۴۷	۰/۰۰۳
تنوع عملکردی	۰/۶۳۴	۰/۰۷۸	۰/۲۱۰	۰/۱۲۹	۰/۰۳۳	۰/۱۵۱	۰/۰۷۷	۰/۰۸۴
تنوع عملکردی	۰/۰۷۱	۰/۰۹۶	۰/۷۶۷	۰/۰۱۲	۰/۰۲۰	۰/۱۴۱	۰/۱۱۸	۰/۱۱۷
تنوع عملکردی	۰/۰۷۵	۰/۳۶۴	۰/۷۰۶	۰/۰۳۰	۰/۱۸۸	۰/۱۵۸	۰/۰۵۰	۰/۱۴۷
ادراک محیطی	۰/۲۰۶	۰/۱۰۹	۰/۱۷۱	۰/۰۶۶	۰/۱۰۶	۰/۳۸۳	۰/۲۱۳	۰/۱۳۴
ادراک محیطی	۰/۰۲۱	۰/۶۸۲	۰/۰۶۱	۰/۰۳۴	۰/۰۱۵	۰/۰۷۶	۰/۰۶۱	۰/۰۷۱
مکان سوم	۰/۱۵۶	۰/۶۳۳	۰/۳۲۳	۰/۱۹۶	۰/۱۹۸	۰/۰۴۹	۰/۱۱۴	۰/۰۱۷
مکان سوم	۰/۱۳۵	۰/۶۷۴	۰/۲۲۹	۰/۲۰۷	۰/۰۸۵	۰/۰۹۲	۰/۰۶۵	۰/۰۹۹
تعامل اجتماعی	۰/۰۶۶	۰/۳۹۰	۰/۰۹۸	۰/۶۶۶	۰/۳۴۹	۰/۰۲۱	۰/۰۲۷	۰/۲۴۱
مکان سوم	۰/۰۴۵	۰/۱۶۵	۰/۲۰۷	۰/۷۷۸	۰/۱۹۲	۰/۰۳۱	۰/۰۳۵	۰/۱۱۴
حضور پذیری	۰/۲۰۰	۰/۰۰۷	۰/۴۰۴	۰/۳۶۷	۰/۰۷۰	۰/۲۱۹	۰/۲۱۹	۰/۳۵۹
حضور پذیری	۰/۲۳۱	۰/۱۳۶	۰/۵۲۸	۰/۳۷۲	۰/۰۳۴	۰/۰۲۵	۰/۰۱۱	۰/۲۸۱
حضور پذیری	۰/۵۶۸	۰/۰۰۳	۰/۱۶۶	۰/۰۸۱	۰/۲۴۰	۰/۰۹۹	۰/۰۳۲	۰/۰۹۲
احساس تعلق	۰/۰۵۹	۰/۱۱۸	۰/۰۷۳	۰/۰۳۲	۰/۱۳۰	۰/۰۰۲	۰/۱۱۰	۰/۷۵۲
احساس تعلق	۰/۰۰۲	۰/۳۳۹	۰/۲۵۳	۰/۲۶۹	۰/۰۷۴	۰/۱۳۸	۰/۱۰۴	۰/۱۰۷

مولفه	آذر	سالاریه
	ضریب بتا	ضریب بتا
تحرك، حمل و نقل و دسترسی	۰/۱۸۸	۰/۲۰۴

نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره در جدول ۹ نشان می‌دهد که در محله آذر، بالاترین ضریب بتا (۰/۲۵۹)، متعلق به مولفه تعامل اجتماعی و مشارکت شهروندی است و مولفه‌های کیفیت فضای سبز و حضورپذیری و پویایی فضا در جایگاه بعدی قرار دارند. کمترین ضریب بتا در محله آذر متعلق به مولفه حس تعلق و رضایت از محله با ضریب (۰/۱۶۱) است.

در محله سالاریه بالاترین ضریب بتا در رگرسیون چندمتغیره متعلق به مولفه مکان سوم و فضاهای شادی آفرین با ضریب (۰/۲۱۲) و سپس مولفه‌های تحرك و دسترسی، تنوع عملکردی و تعاملات اجتماعی در محله قرار دارند. مولفه ادراک محیطی و زیبایی شناسی با (۰/۱۳۹) کمترین ضریب را دارد.

۷- نتیجه‌گیری

به منظور پاسخ به سوال اول پژوهش «میزان و قدرت همبستگی مولفه‌های طراحی محیطی با شادی، در بافت تاریخی (آذر) و بافت میانی (سالاریه) چگونه تفاوت می‌کند؟» از آزمون اسپیرمن استفاده شد. زیرا هدف بررسی قدرت و جهت رابطه میان شادی و ده مولفه طراحی شهری است. در بافت تاریخی آذر، مولفه «مکان سوم و فضاهای شادی آفرین» ($r = 0.627$) نقش تعیین کننده دارد. این بدان معنا است که شادی در آذر، «نقطه‌ای» و «مکان‌مند» است و در پاتوق‌های محلی، مساجد و بازارچه‌ها بازتولید می‌شود. مولفه‌های قابلیت پیاده‌روی ($r = 0.504$) و تنوع عملکردی ($r = 0.607$) در رتبه‌های بعدی قرار دارند. جالب‌ترین یافته، همبستگی بسیار پایین مولفه تحرك، حمل و نقل و دسترسی ($r = 0.304$) است که نشان‌دهنده غلبه ساختار ارگانیک و پیاده‌راه بافت سنتی است؛ در واقع، شادی ساکنان بومی آذر، کمترین وابستگی را به خودرو و دسترسی‌های سواره بزرگراهی دارد و ریشه در «خاطرات جمعی» و «مقیاس انسانی» محله دارد.

در سالاریه، شادی با «مکان سوم و فضاهای شادی آفرین» گره خورده است که با ضریب ($r = 0.766$)، قدرتمندترین

در جدول ۷ و ۸، تحلیل عاملی چرخش یافته در دو محله منتخب مشاهده می‌شود. در محله سالاریه، ده مولفه اولیه به نه عامل کاهش یافته‌اند. این فشردگی و بازسازی ساختاری نشان می‌دهد که برخی از ابعاد نظری در واقعیت سالاریه با یکدیگر هم‌پوشانی دارند. در عامل چهارم، تعاملات اجتماعی به صورت یک مولفه کاملاً مجزا و خالص باقی مانده است. در عامل هفتم، امنیت در حساس‌ترین شکل خود (شب و بانوان) مجزا شده است، اما بخشی از آن با فضای سبز در عامل ششم ادغام شده است. عامل‌های دوم (کیفیت فیزیکی و پاتوق) و نهم (زیبایی و تعلق) نشان می‌دهند که جنبه‌های زیبایی‌شناسی و مکان‌سازی محله، به دو عامل مستقل (یکی کالبدی- تجهیزاتی و دیگری ذهنی- عاطفی) تقسیم شده‌اند. در عامل پنجم، ترافیک و پارکینگ به عنوان یک عامل مجزا استخراج شده است که نشان می‌دهد مزاحمت‌های ترافیکی یک مشکل ساختاری و مهمی است که در سالاریه از سایر ابعاد تحرك جدا شده است. این عوامل در مجموع نشان می‌دهند که در محله سالاریه، شادی شهری از طریق کیفیت کالبدی- فضایی، سرزندگی خدماتی، سرمایه اجتماعی، امنیت و زیبایی شناسی محیط تبیین می‌شود و بیانگر پیچیدگی ادراکات زیسته و نقش چندجانبه محیط کالبدی و اجتماعی در شکل‌گیری شادی شهری در این محله است.

جدول ۹. مقایسه نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره در محله‌های مورد بررسی

مولفه	آذر	سالاریه
	ضریب بتا	ضریب بتا
احساس تعلق و رضایت از محله	۰/۱۶۱	۰/۱۴۲
حضورپذیری و پویایی فضا	۰/۲۰۴	۰/۱۶۳
مکان سوم و فضاهای شادی آفرین	۰/۱۷۹	۰/۲۱۲
ادراک محیطی و زیبایی شناسی	۰/۱۸۵	۰/۱۳۹
تنوع عملکردی و خدمات محله ای	۰/۱۸۱	۰/۱۸۵
تعاملات اجتماعی و مشارکت شهروندی	۰/۲۵۹	۰/۱۸۵
قابلیت پیاده روی و دوچرخه سواری	۰/۱۷۹	۰/۱۷۰
کیفیت محیط زیست و فضای سبز	۰/۲۰۷	۰/۱۶۱
امنیت و ایمنی محله	۰/۱۷۶	۰/۱۶۷

شده‌تر و جداگانه ادراک می‌شوند و هر کدام یک سازه مستقل تشکیل می‌دهند. در آذر، سرمایه اجتماعی قوی و قدمت بافت موجب ادغام مولفه‌های اجتماعی و ادراکی در عوامل اولیه شده است. در جدول ۱۱ عوامل محوری و مهمی در تحلیل عاملی دو محله آذر و سالاریه انتخاب شده‌اند. هدف از انتخاب این عوامل، نمایش این است که چگونه ساختار اجتماعی و کالبدی هر بافت، باعث شده است که ساکنان مفاهیم متفاوتی را در یک بسته واحد (عامل) قرار دهند.

جدول ۱۱. مقایسه نتایج تحلیل عاملی اکتشافی دو محله

محله آذر			
عامل	نام پیشنهادی مولفه	آیتم‌های محوری (وزن بالا)	تبیین (وزن بالا)
عامل ۱	سرمایه اجتماعی و پویایی جمعی	روابط اجتماعی، مشارکت، پویایی، حضورپذیری، رضایت از محله	این عامل بالاترین وزن و درصد واریانس را دارد. ساکنان آذر، حیات فضایی را با تعاملات و مشارکت جمعی تعریف می‌کنند. این تایید می‌کند که سرمایه اجتماعی ستون فقرات ادراکی این بافت است.
عامل ۳	عملکرد و روشنایی شبانه	روشنایی معابر، تامین مایحتاج، تنوع مغازه‌ها	خوشه‌بندی مولفه‌های کالبدی (روشنایی) با مولفه کارکردی (مغازه) نشان می‌دهد که تامین نیازهای پایه (نانوایی، مغازه) باید تا آخرین ساعت شب تضمین شود تا در بافت متراکم آسایش فراهم شود.
عامل ۸ و ۷	حمایت اجتماعی و امنیت	حمایت همسایگی، فضای پاتوق، امنیت شب	این عوامل نشان‌دهنده پیوند عمیق بین امنیت با حمایت اجتماعی است. در این بافت، امنیت به طور فیزیکی تامین نمی‌شود، بلکه توسط حمایت و حضور اجتماعی همسایگان جبران می‌شود.
محله سالاریه			
عامل ۱	آسایش حرکتی و تفریحات انفرادی	پیاپیاده‌روی، راحتی سالمندان، امنیت بازی کودکان، مبللمان شهری	این عامل بالاترین وزن واریانس را دارد. محتوای آن نشان می‌دهد که در بافت مرفه، اولویت بر کیفیت تسهیلات رفاهی و آسایش فردی است نه تعاملات اجتماعی جبری.
عامل ۷	امنیت شبانه تخصصی	امنیت در ساعات کم رفت و آمد شب، امنیت بانوان	تفکیک این عامل از سایر مولفه‌های آسایش و امنیت نشان می‌دهد که امنیت شبانه (به دلیل ترافیک‌های ناخواسته شبانه) در سالاریه یک مسئله ساختاری و مجزا است.

رابطه را در میان تمامی مولفه‌ها دارا است. برخلاف محله آذر، مکان سوم در اینجا ماهیتی مدرن و لذت‌گرایانه دارد و شامل فضاهای فراغتی، کافه‌ها، رستوران‌ها و مراکز خرید با کیفیت بصری بالا است. ضریب بالای تنوع عملکردی و خدمات ($R^2 = 0.675$) تبیین‌گر این واقعیت است که شادی در این بافت، از دل «تنوع انتخاب» و «رفاه محیطی» برمی‌خیزد. نکته کلیدی و تامل برانگیز در این محله، ضریب پایین امنیت و ایمنی ($R^2 = 0.373$) است. واکاوی این یافته نشان می‌دهد که امنیت در سالاریه از جنس «ترس از جرم» نیست؛ بلکه نتایج تحقیق نشان دهنده تضاد میان کارکرد فراغتی و سکونتی محله است. فعالیت‌هایی نظیر «دور دور» خودروها در ساعات پایانی شب که به عنوان نوعی تفریح خیابانی برای گروه‌هایی از جوانان تعریف شده، منجر به سلب آسایش، ایجاد آلودگی صوتی و اختلال در امنیت روانی ساکنان بومی گشته است.

در واقع، در این گونه محلات، نیازهای کالبدی اولیه (مانند امنیت فیزیکی و فضای سبز) به مرحله اشباع رسیده‌اند و دیگر محرک اصلی برای «تولید شادی» نیستند، اما اختلال در آرامش محیطی ناشی از حیات شبانه کنترل نشده، به عنوان یک عامل بازدارنده در ادراک شادی عمل می‌کند. از این رو، شادی در سالاریه از کالبد عبور کرده و به لایه‌های «کیفیت زندگی» و «لذت‌گرایی فراغتی» منتقل شده است. برای پاسخ به سوال دوم پژوهش «الگوی ساختاری (وزنی) مولفه‌های طراحی محیطی در ادراک ساکنان دو محله چه تفاوتی را نشان می‌دهد؟» از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. این تحلیل، عمیق‌ترین تفاوت در ساختار ادراکی و خوشه‌بندی ذهنی مولفه‌ها توسط ساکنان محلات آذر و سالاریه را نشان می‌دهد.

جدول ۱۰. واریانس تبیین شده و سازه محوری در دو محله

ویژگی ساختاری	محله آذر	محله سالاریه
واریانس تبیین شده	۵۴ درصد توسط عامل ۸	۶۰ درصد توسط عامل ۹
سازه محوری (عامل ۱)	اجتماع و حیات عمومی	آسایش حرکتی و کالبدی تفریحی

جدول ۱۰ نشان می‌دهد که واریانس تبیین شده در سالاریه بالاتر از آذر است و به این معنا است که در این محله، خوشه‌بندی‌های ذهنی ساکنان منسجم‌تر و دارای قدرت تبیین بیشتری است و مولفه‌ها برای ساکنان سالاریه تفکیک

(مانند دسترسی به خدمات سنتی) نشأت می‌گیرد. این حیات شبانه‌روزی، به طور مستقیم به امنیت ادراکی و کیفیت زندگی کمک می‌کند. ۴- اولویت پایین: تحرک و دسترسی (ضریب بتا ۰/۱۸۸)؛ به دلیل موقعیت مرکزی محله و فراوانی خدمات، مولفه تحرک و دسترسی یک نیاز اشباع شده بوده و پایین‌ترین تأثیر را در تبیین شادی دارد.

ب) الگوی شادی در محله سالاریه: در محله سالاریه، که دارای سرمایه اقتصادی بالا است، شادی یک پدیده تفریحی و مدیریتی است: ۱- اولویت مطلق: مکان سوم و فضاهای شادی‌آفرین (ضریب بتا ۰/۲۱۲)؛ به دلیل تأکید بر حریم خصوصی و فقدان شبکه‌های اجتماعی عمیق، شادی از طریق فضاهای تفریحی باکیفیت و انتخابی (مانند کافه‌ها، رستوران-های لوکس) تأمین می‌شود. این فضاهای پاتوق، نیاز به تعاملات کنترل شده را برآورده می‌کنند. ۲- اولویت دوم: تحرک و دسترسی (ضریب بتا ۰/۲۰۴)؛ این مولفه در سالاریه به عنوان یک مشکل ساختاری عمل می‌کند. وزن بالای آن ناشی از نیاز به مدیریت اختلالات محیطی (مانند ترافیک و شلوغی شبانه ناشی از پاتوق چرخ‌زنی با اتومبیل جوانان) است که آسایش و آرامش ساکنان مرفه را مخدوش می‌کند. ۳- اولویت سوم: تنوع عملکردی و تعامل اجتماعی هر دو با (ضریب بتا ۰/۱۸۵)؛ ساکنان سالاریه به دنبال خدمات تخصصی و با کیفیت و متنوع هستند. این خدمات به عنوان بستری برای تعاملات اجتماعی تخصیص یافته (نه تعاملات ناخواسته) عمل کرده و به کیفیت بصری محله کمک می‌کنند. ۴- اولویت پایین: امنیت و ایمنی (ضریب بتا ۰/۱۶۷)؛ امنیت، بعد از فضای سبز پایین‌ترین وزن را دارد، زیرا دغدغه اصلی ساکنان، نه ناامنی بزهکارانه، بلکه آسایش فردی است. عدم تأمین آسایش از سوی عوامل مزاحم، بیشتر از امنیت، رضایت را کاهش می‌دهد.

در نتیجه در محله آذر، شادی ریشه در بقای اجتماع و جبران نیازهای زیستی دارد. در سالاریه، شادی ریشه در کیفیت فضاهای فراغت و مدیریت عوامل مختل‌کننده آسایش فردی دارد. براساس تبیین ساختاری مذکور، پیشنهادها باید به صورت بافت محور و هدفمند ارائه شوند.

جدول ۱۲. سطح‌بندی اولویت‌ها در دو محله

سطح اولویت	محله آذر	محله سالاریه
اولویت اول	تقویت فضاهای جمعی سنتی	توسعه مکانهای سوم (پاتوق)

محله آذر			
عامل	نام پیشنهادی مولفه	آیتم‌های محوری (وزن بالا)	تبیین (وزن بالا)
عامل ۹ و ۴	تعامل اجتماعی/ حس تعلق	تعامل اجتماعی، مشارکت، زیبایی‌نما، حس تعلق	تفکیک حس تعلق (عامل ۹) از تعامل اجتماعی (عامل ۴) یک یافته ساختاری قوی است که نشان می‌دهد به دلیل کمبود قدمت و مهاجری‌پذیری، این دو مفهوم از نظر ساکنان از هم گسسته هستند و باید تقویت شوند.

مقایسه نتایج تحلیل عاملی اکتشافی دو محله در جدول ۱۱ مشاهده می‌شود. این نتایج نشان‌دهنده آن است که در آذر، تمرکز بر یکپارچگی و ترکیب مولفه‌های کالبدی و اجتماعی است و در سالاریه، تمرکز بر تفکیک و جدایی مولفه‌های کالبدی و اجتماعی و تأکید بر آسایش فردی.

پاسخ به سوال سوم «تفاوت‌های کالبدی، اجتماعی و ساختاری دو محله چگونه به الگوهای متفاوتی از شکل‌گیری شادی در میان ساکنان منجر می‌شود؟» با مقایسه تطبیقی سلسله مراتب وزنی مولفه‌ها یعنی نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره با ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی هر محله به دست می‌آید. تفاوت در ضرایب بتا در رگرسیون، که وزن نهایی مولفه‌ها را نشان می‌دهد، مستقیماً از تضاد ساختاری بین دو محله نشأت می‌گیرد: حفظ سنت و اجتماع در آذر، در مقابل تأکید بر رفاه و آسایش فردی در سالاریه.

الف) الگوی شادی در محله آذر: در محله آذر، که دارای سرمایه اجتماعی بالا و سابقه سکونت طولانی است، شادی در وهله اول یک پدیده اجتماعی و جبرانی است: ۱- اولویت مطلق: تعامل اجتماعی و مشارکت (ضریب بتا ۰/۲۵۹)؛ به دلیل تثبیت روابط و اهمیت پیوندهای همسایگی در بافت سنتی، حفظ و تقویت این شبکه اجتماعی، مهم‌ترین منبع شادی تلقی می‌شود و وزنی بالاتر از سایر عوامل دارد. ۲- اولویت دوم: کیفیت فضای سبز (ضریب بتا ۰/۲۰۷)؛ با توجه به تراکم کالبدی شدید، فرسودگی و کمبود سرانه فضای باز در این بافت مرکزی، ساکنان به مولفه فضای سبز وزن بالایی داده‌اند. این مولفه نه یک عامل تجملی، بلکه یک نیاز حیاتی زیستی و روانی برای کاهش استرس ناشی از تراکم است. ۳- اولویت سوم: حضورپذیری و پویایی (ضریب بتا ۰/۲۰۴)؛ پویایی فضا، در آذر از استمرار فعالیت‌ها و کارکردهای روزمره

مقاله سهمیم هستند. همه نویسندگان محتوای مقاله ارسالی برای داوری را تایید کردند و در مورد تمام جنبه‌های کار توافق دارند.

۱۰- بیانیه شفافیت کاربست هوش مصنوعی

در تدوین این مقاله از ابزار هوش مصنوعی استفاده نشده است.

۱۱- بیانیه دسترسی داده‌ها

نویسندگان اعلام می‌دارند که برای افزایش شفافیت، داده‌ها بنا به درخواست در دسترس قرار خواهند گرفت.

۱۲- اعلام عدم تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که در انجام این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافی برای ایشان وجود نداشته است.

۱۲- قدردانی

ما از همه افراد برای مشاوره علمی در این مقاله سپاس‌گزاریم.

۱۳- پی‌نوشت‌ها

- 1- Bentham
- 2- Stuart Mill
- 3- Diener
- 4- Kahneman
- 5- Seligman
- 6- Montgomery
- 7- Putnam
- 8- Oldenburg
- 9- White
- 10- Gehl

References

- 1) Arampatzis, E., Burger, M.J., & Novik, N. (2018). Social Network Sites, Individual Social Capital and Happiness. *Journal of Happiness Studies*, 19, 99–122. <https://doi.org/10.1007/s10902-016-9808-z>
- 2) Bakker, A., & Burger, M., & Van Haren, P., Veenhoven, R. (2020). Raise of Happiness Following Raised Awareness of How Happy One Feels: A Follow-Up of Repeated Users of the Happiness Indicator Website. *International Journal of Applied Positive Psychology*, 5, 153–187. <https://doi.org/10.1007/s41042-020-00032-w>

سطح اولویت	محلۀ آذر	محلۀ سالاریه
اولویت دوم	ارتقای کیفیت و تعداد فضای سبز خرد	مدیریت ترافیک و ارتقای دسترسی پیاده
اولویت سوم	ساماندهی منظر و زیبایی شناسی	تقویت مراکز اجتماعی انتخاب پذیر

بر اساس سطح‌بندی اولویت‌های هر محلۀ در جدول ۱۲، پیشنهادها اولویت‌دار برای محلۀ آذر:

۱- بر اساس اولویت اصلی مولفه تعامل اجتماعی و حضورپذیری، پیشنهاد عملیاتی برای این محلۀ تقویت نقاط گردهمایی سنتی: حفظ و بازآفرینی راسته بازارها و فضاهای باز سنتی (مثل حسینیه‌ها و میدانچه‌ها) به عنوان مکان‌های رسمی و غیررسمی تعامل و مشارکت است.

۲- با توجه به اولویت دوم که مولفه کیفیت فضای سبز است، سرمایه‌گذاری بر کیفیت فضای سبز عمودی و خرد برای جبران استرس تراکم دارای اهمیت است.

۳- اولویت سوم در این محلۀ، ادراک محیطی و زیبایی شناسی است که لازمه ساماندهی سیما و منظر؛ تعریف الگوی نورپردازی یکپارچه، نصب مبلمان شهری هماهنگ با بافت و حذف اغتشاشات بصری را تایید می‌کند. پیشنهادات اولویت‌دار برای محلۀ سالاریه:

۱- بر اساس اولویت اصلی مولفه مکان سوم و فضاهای شادی آفرین، ایجاد فضاهای پاتوق تخصصی: احداث مکان‌های تفریحی با کیفیت بالا (مانند گالری‌ها) و متناسب با سلیقه طبقه مرفه، دارای اهمیت است.

۲- با توجه به اولویت دوم که مولفه تحرک، حمل و نقل و دسترسی است، مدیریت ترافیک ناخواسته: تدوین طرح‌های محدودسازی تردد خودروها در شب در محورهای کاملاً مسکونی محلۀ برای کاهش سرو صدا، ترافیک و ناامنی ادراکی و بهبود ایمنی پیاده روی دارای اهمیت است.

۳- اولویت سوم در این محلۀ، تنوع عملکردی و تعامل اجتماعی است که لازمه آن تقویت مراکز محلی: ایجاد و حمایت از مراکز اجتماعی کوچک (مانند کتابخانه، مجتمع فرهنگی) برای ایجاد فرصت‌های تعامل اجتماعی با انتخاب و کنترل بالا، به جای تعاملات ناخواسته خیابانی است.

۸- حامیان مالی

مقاله حامی مالی و معنوی نداشته است.

۹- مشارکت نویسندگان

نویسندگان به اندازه یکسان در مفهوم‌سازی و نگارش

- 3) Carlsen, F., & Leknes, S. (2022). The paradox of the unhappy, growing city: Reconciling evidence, *Cities*.
<https://doi.org/10.1016/j.cities.2022.103648>
- 4) Dehghan, F., Golkar, K., & Hakimiyan, P. (2025). The relationship between neighborhood environmental qualities and depression among adolescents and city young adults residing in Yazd. *Journal of Architecture and Urban Planning*. 17(46),50-71. [In Persian].
<http://dx.doi.org/10.30480/AUP.2025.5467.2182>
- 5) De Vaus, D. (2014). *Surveys in social research*. Australia: Allen & unwin Academic publisher.
- 6) -Fainstein, S. S. (2014). The just city. *International journal of urban sciences*, 18(1), 1-18. <http://dx.doi.org/10.1080/12265934.2013.834643>
- 7) Florida, R., & Mellander, CH., & Rentfrow, P.J. (2013).The Happiness of Cities, *Regional Studies*, 47(4), 613-627.
<http://dx.doi.org/10.1080/00343404.2011.589830>
- 8) Frey, B. S., & Stutzer, A. (2012). The use of happiness research for public policy. *Social choice and welfare*, 38(4), 659-674.
- 9) Gehl, j. (2011). *Cities for people*. Island press.
- 10) Ghaempanah, N., molavi, e., & omidvariyan, m. (2023). Prioritizing individual perceptions: Identifying physical-Objective indicators in urban wall Aesthetics (Case Study: Eram Pedestrian Street in QOM). *Quarterly journal of urban and regional development planning*, 8(26). [In Persian].
<http://dx.doi.org/10.22054/urdp.2023.69708.1469>
- 11) Goldberg, A., Leyden, K.M., & Scotto, TH. (2012). Untangling what makes cities liveable: happiness in five cities. *Urban Design and Planning*, Issue DP3, 127-136.
<http://dx.doi.org/10.1680/udap.11.00031>
- 12) Helliwell, j., Huang, h., Wang,Sh., & Norton,m. (2022). Happiness, benevolence, and trust during Covid-19 and beyond. *World happiness report*.
Kalthornia, B. (2012). Reconstruction of the City of Ghasr-e-Shirin, from Tale to Reality A Research to Attain the Theoretical Content of Ghasr-e-Shirin Reconstruction. *Journal of Fine Arts: Architecture & Urban Planning*, 17(4), 1-12. [In Persian].
- 13) Herrmann Lunecke, M., & Mora, R. (2017). The layered city: pedestrian networks in downtown Santiago and their impact on urban vitality. *Journal of Urban Design*, 1(18).
<https://doi.org/10.1080/13574809.2017.1369869>
- 14) Khaleghi, N. (2018). Assessing the impacts of pedestrianisation on historic urban landscape of Tehran. *Urban Plan*, 28(1), 91-104.
<https://doi.org/10.22068/ijaup.28.1.91>
- 15) Kourtiti, K. (2021). *City intelligence for enhancing urban performance value: a conceptual study on data decomposition in smart cities*. 5, 191-222.
- 16) Layard, R. (2005). *Happiness: Lessons from a new science*. Penguin press.
- 17) Lee, S., Moon, H., Choi, Y., & Yoon, D.K. (2018). Analyzing thermal characteristics of urban streets using a thermal imaging camera: A Case Study on Commercial Streets in Seoul. Korea. *Sustainability*, 10, 519.
- 18) Montgomery, c. (2013). *Happy City: Transforming our lives through urban design*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- 19) Mouratidis K. (2021). Urban planning and quality of life: A review of pathways linking the built environment to subjective well-being. *Cities*, 229, 103-115.
<https://doi.org/10.1016/j.cities.2021.103229>
- 20) Naderikia, R., & Khaliji, M. (2022). Assessing the vitality quality of urban sidewalks, a case study of Salman Farsi Street in Ahvaz. *Urban Strategic Thought* .1(1), 79-88, [In Persian].<https://doi.org/10.30479/UT.2022.17375.1107>
- 21) Oldenburg, R. (1999). *The great good place: Cafes, Coffee shops, Bookstores, bars, hair salons, and other hangouts at the heart of a community*. New York: Marlowe & Company.
- 22) Poortinga,W., & Mouratidis,K. (2020). Built environment, urban vitality and social cohesion: Do vibrant neighborhoods foster strong communities?. *Landscape and Urban Planning*, 204,103951.
<https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2020.103951>
- 23) Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
- 24) Scannell, L., & Gifford, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of environmental psychology*, 30(1), 1-10.
<https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2009.09.006>
- 25) Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A vivionary new understanding of happiness and well-being*. Free Press.
- 26) Sirgy, M. J., & Cornwell, T. (2002). How neighborhood features affect quality of life. *Social Indicators Research*, 59(1), 79-114.

- <https://doi.org/10.1023/A:1016021108513>
- 27) Soja, E. W. (2010). Cities and states in geohistory. *Theory and society*, 39(3-4), 361-376. <https://doi.org/10.1007/s11186-010-9113-5>
- 28) Szołtysek, J., & Twaróg, S. (2018). Meeting places in the urban strategy to build a happy city: a mixed research approach. *World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Urban and Civil Engineering*, 12(6), 40-44.
- 29) Uchida, Y., & Oishi, SH. (2016). The Happiness of Individuals and the Collective. *Japanese Psychological Research*, 58(1), 125-141. <https://doi.org/10.1111/jpr.12103>.
- 30) Mirzaei S., & Zangiabadi A. (2020). Explanation the factors affecting on achievement a happy city in Shiraz Metropolis. *Spatial Planning*, 24(3), 65-103. [In Persian]. https://hsmsp.modares.ac.ir/article_14670.html

